

Millä tavoin vanhemmat säästävät lapsilleen?

Melisa Manninen

Tekijä(t) Melisa Manninen	
Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma	
Opinnäytetyön nimi Millä tavoin vanhemmat säästävät lapsilleen?	Sivu- ja liitesivumäärä 39 + 1
<p>Alaikäisen edunvalvoja ovat hänen huoltajansa, ellei toisin säädetä. Edunvalvoja hoitaa alaikäisen taloudellisia asioita, sillä alaikäisellä ei ole oikeutta tehdä tärkeitä sopimuksia tai määrätä itse omaisuudestaan. Edunvalvojen tulee yhdessä sopia pankkitilin avaamisesta lapselle. Pankin kanssa on mahdollista sopia, käyttävätkö edunvalvojat lapsen tiliä yhdessä vai kumpikin erikseen. Edunvalvojilla on kuitenkin aina oikeus saada tiedot alaikäisen tilistä myös yksin.</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää millä tavoin vanhemmat säästävät lapsilleen. Tutkimuksen alaongelma on mitkä tekijät vaikuttavat lapsille säästämiseen ja sen muotoihin. Tutkimusongelmaa käsitellään asiantuntijanäkökulmasta. Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena ja tutkimusmenetelmäksi valittiin teemahaastattelu. Kvalitatiivisen tutkimuksen sekä teemahaastattelun käyttö tutkimusmenetelmänä on perusteltua, sillä tutkimuksessa haluttiin hyödyntää asiantuntijoiden kokemusta ja näkökantoja. Haastattelut toteutettiin marraskuun 2017 aikana Helsingin Seudun Osuuspankissa haastatteleamalla asiantuntijoita joko kasvotusten tai puhelimitse.</p> <p>Opinnäytetyö koostuu teoriaosasta ja empiirisestä osasta. Työn teoreettinen viitekehys koostuu yleisimmistä lapsille säästämisen muodoista käsitellen niiden toimintaa, tuottavuutta, riskejä ja verotusta. Empiirisessä osiossa esitellään valittu tutkimusmenetelmä ja paneudutaan tutkimustuloksiin.</p> <p>Tutkimuksessa todettiin yleisimpien säästömuotojen lapsille säästettäessä olevan tili-, rahasto-, vakuutus- ja osakesäästäminen, joista tilisäästäminen oli yleisin. Säästämisen säännöllisyys riippuu usein käytössä olevasta säästömuodosta. Vanhempien omilla säästö- ja sijoitustottumuksilla sekä riskinsietokyvyllä on merkitystä niin lapsille säästämisessä kuin säästömuodon valinnassa.</p>	
Asiasanat Lapsille säästäminen, säästömuodot, kvalitatiivinen tutkimus, sijoittaminen, verotus	

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Tutkimuksen tavoitteet	2
1.2	Tutkimusmenetelmän valinta.....	3
2	Säästämisen ja sijoittamisen muodot	4
2.1	Talletustilit.....	6
2.2	Sijoitusrahastot	8
2.3	Vakuutussäästäminen.....	12
2.4	Osakkeet.....	13
3	Verotus	16
3.1	Lähdevero.....	16
3.2	Pääomatulojen verotus	16
3.2.1	Rahastotuotot.....	17
3.2.2	Vakuutussäästöt ja kertynyt tuotto.....	18
3.2.3	Osake- ja osinkotuotot	18
3.3	Lahjat ja lahjavero.....	19
4	Kvalitatiivinen tutkimus	20
4.1	Tutkimusaineiston kerääminen.....	21
4.2	Tutkimusaineiston analysointi	22
5	Tutkimustulokset	24
5.1	Säästöhalukkuus ja yleisimmät säästömuodot lapsille säästettäessä.....	24
5.2	Säästämiseen vaikuttavat tekijät	25
5.3	Säästömuodon valintaan vaikuttavat tekijät.....	26
5.4	Asiantuntijoiden esimerkit lapselle säästämisestä	29
6	Pohdinta.....	31
6.1	Yhteenveto ja johtopäätökset	31
6.2	Luotettavuustarkastelu ja opinnäytetyöprosessin arviointi	33
6.3	Jatkotutkimusehdotukset.....	35
	Lähteet	36
	Liitteet.....	40
	Liite 1. Haastattelukysymykset	40

1 Johdanto

Holhustoimilain (442/1999) 4 § mukaan alaikäisen edunvalvoja ovat hänen huoltajansa, jollei toisin säädetä. Edunvalvoja hoitaa alaikäisen taloudellisia ja muita holhustoimilaissa tarkoitettuja asioita. Alaikäisellä ei ole oikeutta tehdä tärkeitä sopimuksia tai määrätä itse omaisuudestaan, paitsi jos kyseessä on olosuhteisiin nähden tavanomainen ja merkitykseltään vähäinen oikeustoimi. Alaikäisellä, joka on täyttänyt 15 vuotta, on kuitenkin oikeus määrätä itse siitä osasta varallisuuttaan, jonka hän on omalla työllään ansainnut. Hoitaessaan alaikäisen varoja ovat edunvalvojat velvollisia noudattamaan holhustoimilain määräyksiä. Kaikki alaikäisen taloudellisia asioita koskevat päätökset eivät ole täysin edunvalvojen vapaan harkinnan varassa. (Maistraatti, 2.)

Alaikäisen omaisuus on suojattu lailla. Alaikäisen omaisuutta ovat esimerkiksi saadut lahjat, osuus jakamattoman kuolinpesän varoista, alaikäiselle maksettu vakuutuskorvaus, sijoitusvakuutuksen säästösumma sekä omaisuudesta kertynyt tuotto, joita ovat muun muassa korko-, osinko- ja vuokratulot. Alle 18-vuotiaan asioita hoitavat hänen vanhempansa, jotka syntymästä alkaen toimivat hänen edunvalvojinaan. Edunvalvojen tulee alaikäisen varoja hoitaessaan huolehtia hänen oikeuksistaan. Edunvalvoilla on oikeus käyttää alaikäisen omaisuutta vain hänen omaksi hyödyksi ja varat on aina sijoitettava lapsen nimissä olevalle pankkitilille tai hänen nimissä olevaan sijoituskohteeseen. (OP 2017a.)

Edunvalvojen tulee yhdessä sopia pankkitilin avaamisesta lapselle, mutta tietyin edellytyksin edunvalvoja voi valtuuttaa toisen edunvalvojan allekirjoittamaan sopimuksen yksin. Lähtökohtaisesti edunvalvojat käyttävät alaikäisen tiliä yhdessä, mutta pankin kanssa on mahdollista sopia tilin käytöstä kumpikin erikseen, jolloin on myös mahdollista liittää alaikäisen tili edunvalvojan verkkopalveluun. Huolimatta siitä, onko käyttöehtona molemmat edunvalvojat yhdessä vai erikseen, on edunvalvojalla kuitenkin aina oikeus saada tiedot alaikäisen tilistä myös yksin. (OP 2017a.)

Edunvalvojen toimintaa valvoo holhousviranomaisen ja ensisijaisesti valvonta kuuluu sille maistraatille, jonka toiminta-alueella alaikäisen kotikunta sijaitsee. Edunvalvojan tulee oma-aloitteisesti ilmoittaa maistraatille alaikäisen saamasta omaisuudesta, jos lapsen koko varallisuuden määrä ylittää 20 000 euroa. Jos taas maistraatti viran puolesta pyytää edunvalvojalta selvitystä, vaikka omaisuuden määrä alittaisi 20 000 euroa, tulee se antaa. Maistraatille tulisi toimittaa luettelo saadusta omaisuudesta kuukauden kuluessa tai maistraatin kirjeessä tai päätöksessä erikseen mainitussa määräajassa. Alaikäisen tullessa kuolinpesän osakkaaksi, on edunvalvojan aina toimitettava jäljennös perukirjasta maistraatille kuukauden kuluessa siitä, kun perunkirjoitus on toimitettu. (Maistraatti, 2–3.)

Edunvalvoja tarvitsee maistraatin luvan alaikäisen puolesta tehtäviin tärkeinä pidettäviin oikeustoimiin. Lupa tulisi hankkia jo ennen oikeustoimeen ja toimenpiteeseen ryhtymistä. (Maistraatti, 6.) Holhoustoimilain (442/1999) 34 § sääntelee millaisiin toimiin edunvalvojalla ei ole oikeutta päämiehensä eli edunvalvottavan puolesta ilman erillistä lupaa holhousviranomaiselta. Tällaisia toimia ovat esimerkiksi perinnöstä luopuminen, sopimus kuolinpesän yhteishallinnosta, omaisuuden pantiksi luovuttaminen, kiinteistöjen ostaminen tai myyminen, elinkeinon harjoittamiseen ryhtyminen päämiehen lukuun tai lainan ottaminen, kun kyseessä on muu kuin valtion takaama opintolaina. Jos edunvalvoja on tehnyt oikeustoimen ilman tarvittavaa lupaa, ei se sido päämiestä ellei edunvalvoja jälkeensä tee hakemusta, jonka maistraatti hyväksyy. (Maistraatti, 6.)

1.1 Tutkimuksen tavoitteet

Tämä opinnäytetyö koostuu teoriaosasta ja empiirisestä osasta. Teoriaosassa käydään läpi yleisimpiä lapsille säästämisen muotoja, niiden toimintaa, tuottavuutta, riskiä ja verotusta. Teoriaosion jälkeen käsitellään tutkimusmenetelmän valinta. Opinnäytetyön tavoitteena on asiantuntijoita haastatteleamalla selvittää, millä tavoin vanhemmat säästävät lapsilleen.

Työn teoreettinen viitekehys on rajattu käsittelemään yleisimpiä säästö- ja sijoitusmuotoja lapsille säästettäessä. Näistä säästö- ja sijoitusmuodoista käsitellään niiden keskeisimmät toimintaperiaatteet ja riskit sekä verotus, jolloin saadaan myös selkeä kuva tuotteiden eroavaisuuksista eri osa-alueilla. Teoriassa käsiteltävät toimintaperiaatteet, lainsäädännöt sekä verotus on rajattu käsittelemään Suomessa toimivia palveluntarjoajia sekä suomalaista lainsäädäntöä ja verotusta. Säästö- ja sijoitusmuotojen käsittelyjärjestys tässä työssä pohjautuu tutkimuksista saatuihin tuloksiin. Asiantuntijoiden yleisimmäksi kokema säästömuoto käsitellään ensin.

Tutkimuksen pääongelmana oli selvittää, miten vanhemmat säästävät lapsilleen. Alaongelmana oli, mitkä tekijät vaikuttavat lapsille säästämiseen ja sen muotoihin. Tutkimuksen tavoitteena on saada vastaukset näihin kysymyksiin asiantuntijoita haastatteleamalla.

Opinnäytetyön aihe on valittu oman kiinnostuksen pohjalta. Ajatus aiheesta syntyi työskennellessäni pankin päivittäispalveluissa asiakasrajapinnassa. Tutkimuksen toteuttaminen asiantuntijanäkökulmasta valikoitui opinnäytetyöhön tutkittuani aiheesta aiemmin tehtyjä tutkimuksia ja todetessani, ettei aihetta oltu vielä käsitelty kyseisestä näkökulmasta.

1.2 Tutkimusmenetelmän valinta

Opinnäytetyön tutkimus on toteutettu kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena haastatteleamalla neljää asiantuntijaa Helsingin Seudun Osuuspankista. Työssä tutkitaan asiantuntijoiden näkökulmasta, millä tavoin vanhemmat säästävät lapsilleen ja mitkä tekijät vaikuttavat lapsille säästämiseen ja sen muotoihin. Sopivaksi tutkimusmenetelmäksi valittiin teemahaastattelu. Se mahdollistaa tutkimushenkilöiden, eli tässä tapauksessa asiantuntijoiden, omien näkökulmien ja kokemusten hyödyntämisen sekä esille tuomisen.

2 Säästämisen ja sijoittamisen muodot

Keskeinen asia kansantaloustieteessä on, että vain säästämällä osa tuloista voidaan vaurastua. Jos kulutetaan kaikki tulot, syntyy kehä, joka ei vie minnekään. Tämä pätee niin kansakunnan kuin yksilön tasolla. Amerikkalaisilla on sanonta, joka kehottaa, että työtä ei tulisi tehdä ainoastaan ansaitakseen rahaa, vaan raha tulisi myös panna ansaitsemaan itselle. Riippumatta siitä, ovatko tulot pienet vai suuret, tulisi jokin osa laittaa säästöön. Jos sijoittaa säästönsä tuottavasti, ajan myötä taloudellinen tilanne paranee. (Saario 2016, 16.)

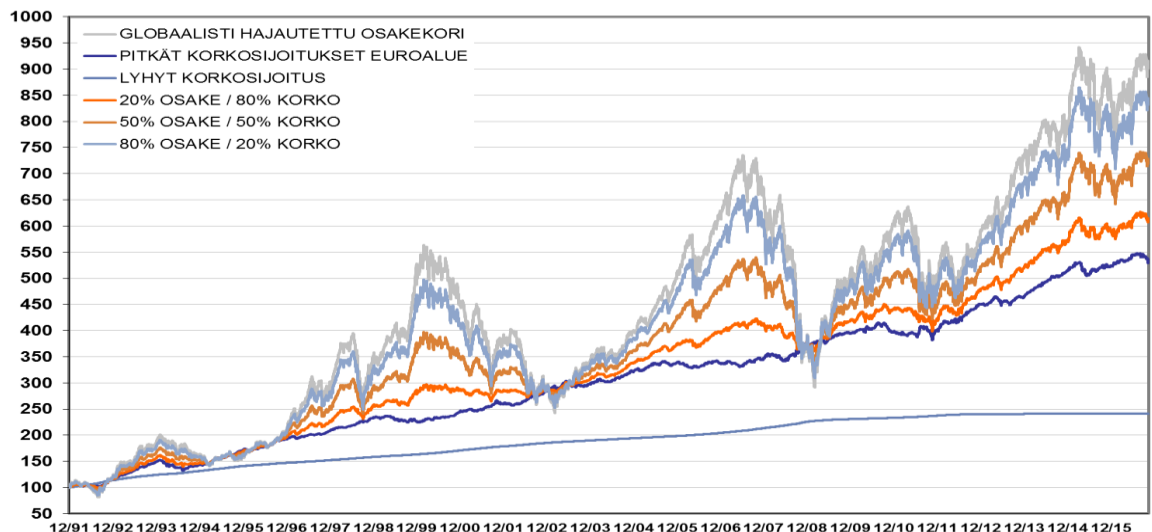
Suomalaiset perinteisesti välttelevät taloudellista epävarmuutta ja sen vuoksi monet tyytyvätkin alhaiseen tuottoon pääomalleen, vaikka tuottavampiakin vaihtoehtoja on tarjolla. Pankkitalletuksilla on Suomessa vankka suosio. (Saario 2016, 59–60.) Heinäkuussa 2016 suomalaisten kotitalouksien käyttötileillä olevien talletusten kanta kasvoi ennätysuureksi yli 60 miljardiin euroon ja erilaisilla talletustileillä varoja oli yhteensä yli 85 miljardia euroa. Käyttötileillä olevien talletusten määrä on kasvanut tasaisesti kolmen edellisen vuoden aikana yhteensä 10,7 miljardia euroa. Samalla, kun talletuskanta on kasvanut, ovat talletusten korkotuotot pienentyneet. (Suomen pankki, 2016.) Kuten kuviosta 1. voidaan nähdä, on rahalaitosten talletuksille maksama keskikorko Suomessa laskenut vuodesta 2012 alkaen.

Kuvio 1. Rahalaitosten keskikorot Suomessa yleisön talletuksille, tammikuu 2006-elokuu 2017 (Suomen pankki, 2017)

Joillekin säästämisen tavoitteena on varallisuuden kartuttaminen ilman konkreettista päämäärää. Toisille taas tavoitteena voi olla, että varallisuutta olisi kertynyt tietty määrä esimerkiksi 20 vuoden kuluttua. Laskenta-apua on helposti saatavilla internetistä. Siellä voi selvittää, kuinka suuria säästösummia tavoitteen saavuttaminen vaatisi. Aloitettaessa sijoittamisen riskit tulevat mukaan saman tien, mutta tuotot alkavat kertyä vasta ajan myötä. (Pesonen 2011, 33–35.) Sijoitusmarkkinoilla tuotto-odotuksen ja riskin välillä on yhteys. Suuren tuotto-odotuksen mukana tulee suuri riski eli epävarmuus. (Saario 2016, 79.) Sijoituspäätöksiä tehdessä riskinottohalu ja -kyky kannattaa erottaa toisistaan. Riskinotto-kykyä parantavat usein kokemus sekä se, mitä pienempää osaa kokonaisvarallisuudesta sijoitettava summa edustaa. Riskinottohalu puolestaan voidaan jakaa yleensä kolmeen eri tyyppiin: varovaiseen, maltilliseen ja tuottohakuiseen riskinottoon. (Pesonen 2011, 33–35.)

Varovainen riskinottaja haluaa, että sijoitusten arvo säilyy. Tärkeintä on, että riski pysyy pienenä, jonka vuoksi matalampi tuotto sijoitukselle on hyväksyttävää. Vähintään inflaation suuruista tuottoa olisi kuitenkin kannattavaa tavoitella, sillä muuten inflaatio syö säästöjen arvoa ja tällöin reaaliarvo heikkenee. Korkojen ollessa alhaalla, inflaation voittaminen pelkillä pankkitalleteuksilla voi kuitenkin olla hankalaa. (Pesonen 2011, 33–35.) Kuviossa 2. voidaan nähdä varovaisen riskinottajan tuottokäyrän nousevan suhteellisesti pitkällä aikavälillä, eivätkä markkinoiden suuret arvovaihtelut aiheuta niin suuria vaihteluita sijoitusten arvolle. Kuviossa 2. varovaisen riskinottajan esimerkki painoarvoina on käytetty 20 % osake- ja 80 % korkosijoituksia.

Kuvio 2. Tuotto ja riski kulkevat käsi kädessä (OP 2016.)

Maltillinen riskinottaja tavoittelee sijoittamilleen varoilleen hallittua kasvua. Parempaa tuottoa tavoitellessa myös riski kasvaa kohtalaiseksi, jolloin myös osakepaino sijoituksissa lisääntyy. (Pesonen 2011, 33–35.) Kuviossa 2. on nähtävillä, miten maltillisen riskinottajan

tuottokäyrä on reagoinut markkinoiden arvonvaihteluun pitkällä aikavälillä. Esimerkkinä maltillisesta riskinottajasta on käytetty sijoitusten painoarvoina 50 % osake- ja 50 % korkosijoituksia. Tällöin myös sijoitusten tuotot ovat nousseet markkinoiden mukana, mutta markkinoiden kääntyessä laskuun, myös sijoitusten arvo on laskenut enemmän verrattuna varovaiseen riskinottajaan.

Tuottohakuinen riskinottaja tavoittelee nopeaa kasvua sijoittamilleen varoilleen. Korkeampaa tuottoa tavoitellessa on oltava valmis sekä tavallista suurempaan riskinottoon että voimakkaaseen arvonvaihteluun. Tärkeänä sääntönä voidaankin pitää, että mitä pidempi aika, sitä enemmän voi sijoittaa riskiä sisältäviin kohteisiin. Niinpä onkin tärkeää, että suuremman riskin sisältäviin kohteisiin sijoitettuja varoja ei tarvita päivittäisten menojen rahoittamiseen tai yllättävien menojen kattamiseen. (Pesonen 2011, 33–35.) Kuten kuvioista 2. voidaan nähdä, tuottohakuisen riskinottajan käyrässä esiintyy suuriakin vaihteluita. Tuottohakuisesta riskinottajasta kuviossa 2. on käytetty esimerkkinä sijoitusten painoarvoina 80 % osake- ja 20 % korkosijoituksiin. Kuvioista 2. onkin nähtävissä, että arvonvaihtelu voi olla hyvinkin suurta. Pitkällä aikavälillä tuotot ovat nousseet korkeimmaksi, mutta samalla myös markkinoiden arvon laskiessa sijoitusten arvo on laskenut kaikista eniten.

2.1 Talletustilit

Lain mukaan vain talletuspankeilla, eli liike-, säästö- ja osuuspankeilla on oikeus ottaa yleisöltä talletuksia. Keskeisiä ominaispiirteitä talletuksille ovat joukkosopimusluonne ja vakioehtoisuus. Tiliä avattaessa pankin on varmistettava tilinomistajan ja avaajan henkilöllisyys. Tilin avaamisesta tehtyyn sopimukseen tulee merkitä riittävät tiedot omistajasta, avaajasta sekä tilin käyttöoikeutetuista. Kyseisiä tietoja ovat nimi, henkilötunnus, osoite ja kotipaikka sekä yhteisöjen ja säätiöiden tilejä avattaessa toiminimi, mahdollinen y-tunnus, osoite ja kotipaikka. Perusominaisuuksiltaan talletustuotteet ovat eri pankeissa melko yhdenmukaisia, sillä erot liittyvät talletuskorkoon ja tilin käytöstä sekä palveluista perittäviin palkkioihin. (Kontkanen 2015, 108.)

Käyttötili on perinteinen tilityyppi, joka toimii perustana raha-asioiden hoitoon. Sen kautta kulkevat yleensä palkat, eläkkeet, lapsilisät sekä maksuun menevät lainat, ostokset ja laskut. Tyypillistä käyttötileille on, että korko on mitätön ja se ei riitä peittoamaan inflaatiota. Yksi harvoista eroista ja kilpailukeinoista eri pankkien käyttötilien välillä on, maksetaanko korko kuukauden alimmalle saldolle vai lasketaanko se päivittäin. (Pesonen 2011, 90.)

Säästötili tai tavoitetili on hyvä vaihtoehto, kun säästää tiettyä tavoitetta varten. Tilille voi halutessaan säästää tietyn summan kuukaudessa. On kuitenkin hyvä huomioida mahdolliset tiliä koskevat rajoitukset, kuten montako nostoa tililtä voidaan tietyn ajan sisällä tehdä. Säästöjen määrän kasvaessa usein myös tilin korko nousee, harvemmin yltäen kuitenkin inflaation tasolle. Säästö- ja tavoitetilien korot maksetaan useimmiten tilin päiväsaldolle. (Pesonen 2011, 90.)

Esimerkkinä tarkastellaan eroavaisuuksia Danske Bankin, Handelsbankenin, Nordean ja OP:n käyttö- ja säästötileille maksettavien korkojen suhteen pankkien verkkosivujen kautta. Eri pankeilla on tarjotuilleen säästämisen tileille eri nimityksiä, mutta taulukossa 1. käytetään kaikista yhteistä nimitystä säästötili. Taulukossa 1. ilmoitetut korot ovat sellaisia, että saadakseen koron, ei vaadita euromääräistä alarajaa talletuksille tai säännöllistä säästämistä. Kuten taulukosta 1. on nähtävissä, marraskuussa 2017 talletustileille maksettavat korot ovat matalia eikä käyttö- ja säästötilien sekä eri pankkien välillä ole suuria eroja.

Taulukko 1. Eri pankkien talletustilikorot 11/2017

(Danske Bank 2017a; Danske Bank 2017b; Handelsbanken 2017a; Handelsbanken 2017b; Nordea 2017a; Nordea 2017b; OP 2017b; OP 2017c.)

Talletustileille maksettavat korot marraskuussa 2017		
	Käyttötili	Säästötili
Danske Bank	0,00 %	0,00 %
Handelsbanken	0,00 %	0,00 %
Nordea	0,00 %	0,05 %
OP	0,10 %	0,25 %

Määräaikaistilillä rahat ovat sovitun määräajan kiinni tilillä. Yleensä korko nousee talletusmäärän ja -ajan kasvaessa. Määräaikaistilejä kannattaa kilpailuttaa, sillä niiden korko määräytyy tilinavauksen yhteydessä asiakassuhteen luonteen, markkinatilanteen, talletusajan ja talletuksen määrän mukaan. Talletuksen ollessa 12 kuukautta tai sitä lyhyempi, korko maksetaan tilin erääntyessä. Talletuksen määräajan ollessa yli 12 kuukautta, korko maksetaan vuosittain talletuksen avauspäivästä lukien ja talletuksen erääntyessä. (Pesonen 2011, 90.)

Vain talletuksilla on talletussuoja, jolla pystytään lisäämään niiden turvallisuutta. Muut, kuin talletustilit, ovat tilimuodoltaan sijoituksia, jotka eivät kuulu talletussuojan piiriin. Talletussuojarahaston varoista korvataan pankkitilille jo vastaanotetut varat sekä maksujen välityksessä olevat tallettajan saamiset, jotka eivät ole vielä tilille kirjautuneet. Riippumatta

talletusten tai tilien määrästä, tallettajan talletukset yhdessä pankissa korvataan 100 000 euroon saakka. Talletussuojan osalta yhtenä pankkina pidetään myös pankkeja, jotka vastaavat kokonaan tai osittain toistensa sitoumuksista tai velvoitteista, kuten OP Ryhmään tai Säästöpankkiryhmään kuuluvat pankit. (Rahoitusvakausrasto 2017a.) Talletussuojajärjestelmän piiriin kuuluvat kaikki suomalaiset talletuspankit. Suomessa toimivien ulkomaisten pankkien sivuliikkeet eivät kuulu Suomen talletussuojan piiriin, vaan siitä vastaa sivuliikkeen kotivaltio. EU- ja ETA-alueen maita koskevat yhdenmukaiset säännöt talletussuojasta, joissa voi kuitenkin olla pieniä eroavaisuuksia ja jotka on syytä selvittää esimerkiksi talletusta tarjoavalta pankilta. EU- ja ETA-alueen ulkopuolisten maiden suojasäännökset taas voivat olla erilaiset ja ne tulisi selvittää esimerkiksi talletusta tarjoavalta pankilta tai pankin kotimaan talletussuojarahastosta. (Finanssivalvonta 2017.)

Talletussuoja on henkilökohtainen ja se koskee erikseen jokaisen perheenjäsenen talletuksia. Tilin ollessa yhteinen, suoja koskee erikseen jokaista tilin yhteisomistajaa. Yhteisomistajalla ei tarkoiteta henkilöä, jolla on vain käyttöoikeus tiliin. Kuolinpesän talletuksia käsitellään yhden tallettajan talletuksena riippumatta pesän osakkaiden määrästä. Jos pesän osakkaalla on tili samassa pankissa kuin kuolinpesällä, on hänellä pesän suojasta riippumatta oma talletussuoja henkilökohtaisille varoilleen. Kuolinpesällä on siis oma talletussuoja siihen saakka, kunnes pesän varat on kirjattu osakkaan tai osakkaiden tilille tai kun ne ovat maksujen välityksessä. (Rahoitusvakausrasto 2017b.) Talletussuojarahastoa hallinnoi Rahoitusvakausrasto, joka myös vastaa järjestelmän toiminnasta. Varat talletussuojarahaston toimintaan kerätään talletuspankeilta talletussuojamaksuina. (Finanssivalvonta 2017.)

Talletukselle tiliehtojen mukaan maksettava korko kuuluu myös talletussuojan piiriin ainakin siihen päivään saakka, kun Rahoitusvakausrasto tekee päätöksen talletussuojarahaston korvausvelvollisuudesta. Korosta riippumatta korvattava enimmäismäärä on enintään 100 000 euroa. Oman asunnon kaupasta saadut varat talletussuoja kattaa täysimääräisesti kuuden kuukauden ajan. Tällöin tallettajan on luotettavasti voitava osoittaa, että varat on saatu omassa käytössä olleen asunnon myynnistä ja ne on tarkoitus käyttää uuden, tallettajan omaan käyttöön tulevan asunnon hankintaan. (Rahoitusvakausrasto 2017a.)

2.2 Sijoitusrahastot

Sijoitusrahastolla tarkoitetaan salkkua, joka koostuu osakkeista, korkoinstrumenteista ja muista arvopapereista. Sen omistavat siihen sijoittaneet yksityishenkilöt, yritykset ja yhtei-

söt. Rahasto koostuu saman suuruista rahasto-osuuksista, jotka tuottavat omistajille yhtäläiset oikeudet rahastossa olevaan omaisuuteen. Omistajilleen sijoitusrahasto tarjoaa mahdollisuuden hyödyntää suuren sijoittajan kustannustehokkuutta ja asiantuntemusta. (Puttonen & Repo 2011, 30.) Sijoitusrahastoihin pääsee ammattilaisten mukaan jo pienelläkin summalla. Sekä sijoittamisen että hallinnoinnin hoitaa rahasto. Rahastoyhtiö sijoittaa keräämänsä varat rahaston sääntöjen mukaisesti. Henkilöt, yritykset ja yhteisöt, jotka ovat rahastoon sijoittaneet, omistavat rahasto-osuudet siinä suhteessa kuin ovat siihen sijoittaneet eli rahastoyhtiö ei omista hoitamiaan rahastojaan, vaan sijoittajat. Rahaston koko muuttuu sen mukaan, miten paljon uusia sijoituksia tulee ja miten paljon niitä lunastetaan pois. Rahaston sijoitusten arvomuutosten myötä myös rahaston pääoman suuruus vaihtelee. (Pesonen 2011, 113.)

Rahastoista saatava tuotto ja niiden riskit perustuvat tehtyjen sijoitusten tuottoihin, osinkoihin sekä sijoituskohteiden arvonnousuihin tai -laskuihin. Rahasto-osuuksilla on helppoa käydä kauppaa ja rahaliikenne hoituu nopeasti. Rahasto-osuuden hinta määrittyy jakamalla rahaston sijoitusten markkina-arvo, josta kulut on vähennetty, rahasto-osuuksien sen hetken lukumäärällä. Rahasto-osuuksien merkitsemisellä tarkoitetaan ostamista. Tavallisten rahastojen osuuksia voi merkitä pankkipäivinä ja merkintä onnistuu myös verkkopankissa, jolloin rahat siirretään halutun rahaston tilille ja rahastoyhtiölle annetaan samalla tarvittavat tiedot merkitsijästä. Rahasto-osuuksien lunastuksella tarkoitetaan myymistä. Lunastus onnistuu pankkipäivinä ja sen voi tehdä verkossa tai konttorissa. (Pesonen 2011, 116–117.)

Rahasto on massatuote, sillä lukuisten asiakkaiden varoja hoidetaan samanaikaisesti samalla tavoin, kaupat tehdään rahastoon ja varat pysyvät rahastossa. Paperitöitä sijoittajalle koituu ainoastaan silloin, kun hän ostaa tai myy rahasto-osuuksiaan. Rahasto-osuuksia hankkiessaan sijoittaja siis ulkoistaa salkunhoidon rahastoyhtiölle sekä sen salkunhoitajille, jolloin sijoittajalta peritään hallinnointipalkkiota. Erillisiä tiedoksiantoja rahaston tekemistä kaupoista ei rahasto-osuuden omistajille tule, mutta salkun sisältö ja tunnusluvut raportoidaan kuitenkin säännöllisesti. (Pesonen 2011, 115.) Yleensä rahastoista peritään merkintä-, lunastus, säilytys- sekä hallinnointipalkkiot. Rahastojen välillä suurimmat erot ovat hallinnointikuluissa. (Pesonen 2011, 121–122.)

Rahastojen eduksi voidaan katsoa, että niistä löytyy paljon tietoa, joka on internetissä kaikkien saatavilla ilmaiseksi. Rahastojen keskinäinen vertailu käy helposti, jos pitäytyy keskeisimmissä tuotto- ja riskiluvuissa. Rahastojen sijoituspolitiikka eli sijoituskohteiden valintaperiaatteet käyvät ilmi rahaston esitteestä ja säännöistä, joissa ilmoitetaan myös rahaston tuottotavoite, johdannaisten käyttö ja mahdollinen vertailuindeksi. (Pesonen 2011,

115.) Yksi rahaston tärkeimmistä ominaisuuksista on yksittäisten sijoituskohteiden riskien hajauttaminen. Liikkeellelaskija- tai yritysrisikiä voidaan olennaisesti vähentää jakamalla sijoitukset useisiin korko- tai osakekohteisiin. Arvopaperisijoittamiseen liittyvät markkina- eli kurssivaihteluidenriskit eivät poistu rahastoissa ja varat eivät ole suojassa, jos osake- tai korkomarkkinat laskevat merkittävästi. Valuutariskiä voidaan rahastojen kautta pienentää sijoittamalla usealle eri valuutta-alueelle. (Pesonen 2011, 116.) Ajallista hajautusta voidaan hallita hyvin esimerkiksi säännöllisellä ja automaattisella tiliveloituksiin perustuvalla kuukausisäästämällä. Tällöin hankintahetkiä on todennäköisesti vuosien saatossa niin hyvinä kuin huonoina aikoina ja kuukausisäästäjänä välttyy usein piensijoittajia kiusaavasta ”osta hurmoksessa, myy paniikissa” –ilmiöltä. (Pesonen 2011, 30.)

Sijoitusrahastolaissa määrätään millä tavoin rahaston varat voidaan sijoittaa. Laissa edellytetään, että rahastoyhtiön täytyy hajauttaa sijoitustoiminnasta aiheutuvat riskit. Rahastolla on myös aina oltava käteisvarat, jotka toiminta edellyttää. Lisäksi rahaston varat voidaan sijoittaa sellaisiin arvopapereihin ja rahamarkkinavälineisiin, joilla käydään kauppaa julkisesti. Sellaisiin kohteisiin, joilla ei käydä julkisesti kauppaa, rahastoyhtiö saa sijoittaa enintään yhden kymmenesosan rahaston varoista. Rahaston varoista ei voida myöskään sijoittaa enempää kuin kymmenen prosenttia saman liikkeeseenlaskijan eli yrityksen arvopapereihin. Tämän mukaan rahastossa täytyy siis aina olla vähintään kymmenen yrityksen arvopapereita. Lisäksi on myös määrätty, että maksimissaan kaksi viidesosaa eli 40 % rahaston varoista voi olla sellaisten yritysten arvopapereissa, joissa on yli kahdeskymmenesosa eli viisi prosenttia. Käytännössä tämä siis tarkoittaa sitä, että korkeintaan neljän yrityksen arvopapereissa voi olla kymmenen prosenttia. Loput muodostavat siten vähintään 60 prosenttia ja koska kyseisissä kohteissa ei saa olla enää yli viittä prosenttia rahaston varoista, jakautuvat loput varat vähintään 12 yrityksen arvopapereihin. Rahastossa tulee siis aina olla vähintään 16 yrityksen arvopapereita. Tämän vaatimuksen ulkopuolelle jäävät kuitenkin esimerkiksi Suomen valtion tai suomalaisen kunnan arvopaperit tai rahamarkkinavälineet, joihin rahasto voi sijoittaa 35 prosenttia varoistaan. (Puttonen & Repo 2011, 64.)

Rahastoja voidaan luokitella monin eri tavoin ja yksi yleisimmistä tavoista on tehdä se rahaston sijoitustyylin mukaan. Korkorahastot jaetaan lyhyen koron rahastoihin eli niin sanottuihin rahamarkkinarahastoihin ja pitkän koron rahastoihin. Lyhyen koron rahastot sijoittavat rahamarkkinasijoituksiin, joita ovat esimerkiksi valtion, pankkien tai yritysten liikkeelle laskemat korkoinstrumentit, joiden laina-aika on enintään vuosi. Pitkän aikavälin tavoitteena on yleensä ylittää kolmen kuukauden euribor-koron tuotto. Pitkän koron rahastot sijoittavat pääosin pitkäaikaisiin valtion, julkisyhteisöjen tai yritysten liikkeelle laskemiin

joukkovelkakirjalainoihin, joissa laina-aika on yli vuosi. Rahastoja, jotka sijoittavat valtion ja julkisyhteisöjen lainoihin, kutsutaan obligaatorahastoiksi. (Puttonen & Repo 2011, 65.)

Osakerahastot sijoittavat pääasiassa osakkeisiin. Sijoituskohteiden valintaperiaatteet eli sijoituspolitiikka tuodaan ilmi rahastoesitteessä. Osakerahastot voidaan jaotella monin eri tavoin, kuten sijoituskohteiden maantieteellisen sijainnin, yhtiöiden toimialan tai yhtiön koon mukaan. (Puttonen & Repo 2011, 66.)

Yhdistelmärahastot sijoittavat sekä korkoa tuottaviin kohteisiin että osakkeisiin. Sijoitusten painotusta voidaan vaihtaa markkinatilanteen mukaan. Korko- ja osakesijoitusten välinen painotus ja niiden vaihtelurajat määritellään rahaston säännöissä, kuten myös sijoitusten maantieteellinen kohdentuminen. Yhdistelmärahaston tuottotavoite määritetään usein prosenttiosuuksina sen sijoituspolitiikkaan sopivista korko- ja osakeindekseistä. (Puttonen & Repo 2011, 70.)

Erikoissijoitusrahastot eroavat muista sijoitusrahastoista sillä, että niillä on oikeus poiketa sijoitusrahastolain asettamista rajoituksista sääntöjensä puitteissa. Erikoissijoitusrahastojenkin tulee sijoittaa useisiin eri kohteisiin ja sen kautta hajauttaa riskiä, mutta ne saavat sijoittaa vapaammin ja ottaa suurempia riskejä. Erikoissijoitusrahaston virallisesta nimestä tulee aina käydä ilmi, että kyseessä on erikoissijoitusrahasto. Käytännössä kaiken tyyppiset rahastot voivat olla joko tavallisia sijoitusrahastoja tai erikoissijoitusrahastoja. (Pesonen 2011, 136.)

Indeksirahastot ovat rahastoja, jotka seuraavat osakeindeksiä. Osakeindeksi muodostuu osakkeista ja tunnetuin tapa osakeindeksin muodostamiseen on markkina-arvopainotettu indeksi eli osakkeiden painot määrättyvät niiden markkina-arvon mukaan. Tällöin suurten yhtiöiden paino on suurin. Salkunhoitaja ostaa indeksirahastoon osakkeita samassa suhteessa kuin osakkeet ovat indeksissä. Indeksirahastot ovat passiivisesti hoidettuja eli osakkeista ei oteta aktiivista näkemystä eikä niillä tehdä aktiivisesti kauppaa. Indeksirahaston osakkeiden painoja muutetaan osakeindeksin koostumuksen muuttuessa. (Sijoittaja.fi.) Indeksirahaston tuotto seuraa tarkasti indeksin tuottoa. Periaatteessa rahasto ei voi tuottaa paremmin kuin sen indeksi, sillä siitä peritään esimerkiksi kaupan-
käyntikuluja, joten tuotto ei voi kuitenkaan täysin täsmällisesti seurata indeksiä. (Pesonen 2011, 123.)

2.3 Vakuutussäästäminen

Vakuutussäästäminen on säästämistä tai sijoittamista henkivakuutus tuotteeseen. Tyypillisesti vakuutussäästäminen on pitkäaikaista säästämistä. Tuottotapoja on käytössä kahdenlaisia: laskuperustekorkoinen ja sijoitussidonnainen. (Kontkanen 2015, 136.) Toimintaperiaatteena vakuutussäästämisenä on, että asiakas maksaa yhden tai useamman vakuutusmaksun ja vakuutusyhtiö säilyttää varoja asiakkaan lukuun. Sovittuna ajankohtana säästöt sekä niille kertyneet korot palautetaan asiakkaalle. Säästöhenkivakuutusta voidaan pitää vakuutuksena elämisen varalta eli varautumista taloudellisesti siihen, että vakuutusnottaja elää ja tarvitsee varoja myöhemmin itseään tai omaisiaan varten. (Jokela, Lammi, Lohi & Silvola 2013, 93–94.) Vakuutussäästämiseen liittyy muista säästämismuodoista poiketen vakuutustoiminnalle tyypillinen riskielementti. Säästö- ja sijoitusvakuutus kohdalla tämä tarkoittaa sitä, että jos vakuutettu ei vakuutuksen erääntymishetkellä elä, jäävät säästöt vakuutusyhtiöön jaettavaksi hyvityksinä muille vakuutusnottajille. (Finanssivalvonta 2012.) Säästövakuutuksiin kuitenkin liitetään yleensä henkivakuutus kuoleman varalta, joka kattaa sovitun osuuden säästösummasta. Vakuutusajan päätyttyä vakuutuksesta maksetaan säästösumma joko vakuutusnottajalle tai hänen määräämälleen edunsaajalle. (Kontkanen 2015, 137.)

Laskuperustekorkoisen tuottotavan vakuutuksen tuotto koostuu vakuutusyhtiön maksamasta laskuperustekorosta sekä sen lisäksi maksettavista lisäkoroista tai asiakashyvityksistä. (Kontkanen 2015, 136–137.) Laskuperustekorkoiselle vakuutussäästölle olennaista on, että tuoton lisäksi vakuutusyhtiö vastaa siitä, että säästetty summa palautuu asiakkaalle. (Jokela ym. 2013, 102.) Laskuperustekorko on sovittu etukäteen ja se toimii myös vakuutusyhtiön takaamana vähimmäistuottona vakuutussäästöille. Lisäksi maksettava lisäkorko tai asiakashyvitys määritellään vuosittain jälkikäteen ja se määräytyy vakuutusyhtiön sijoitustoiminnan sekä tehokkuuden perusteella. (Kontkanen 2015, 136–137.)

Sijoitussidonnaisessa vakuutuksessa vakuutusnottaja usein itse päättää, miten hänen vakuutukseensa maksamat varat sijoitetaan. Vakuutusyhtiö tarjoaa asiakkaan käytettäväksi erilaisia sijoituskokonaisuuksia, jotka tavallisimmin ovat sijoitusrahastoja tai sijoitus-salkkuja ja asiakas voi valita niistä yhden tai useamman. Vakuutukseen säästetty määrä sidotaan varoilla hankittujen rahasto-osuuksien tai muiden sijoituskokonaisuuksien kurssiin eli säästön arvo voi muuttua päivittäin. (Jokela ym. 2013, 107.) Tuottotaso ei ole millään tavoin tarkoin ennustettavissa sijoitussidonnaisessa vakuutuksessa ja siinä myös asiakas kantaa itse riskin sijoituksensa arvon kehitymisestä. Yleensä sijoitussidonnaisissa vakuutuksissa on käytettävissä tuotto- ja riskitasoltaan erityyppisiä rahastoja eli toisin sanoen rahastovalikoimalla voidaan vaikuttaa sekä tuottoon että säästö pääomaan

kohdistuvaan riskiin. Lähtökohtana on, että asiakas pystyy halutessaan vaihtamaan sijoituskohdettaan. Varoja voi myös siirtää rahastosta toiseen ja tästä ei yleensä aiheudu asiakkaalle kustannuksia. Rahasto-osuuksien myynnistä saatua voittoa ei myöskään veroteta siinä vaiheessa, kun rahastoja vaihdetaan vakuutuksen sisällä. Sijoitussidonnaiset vakuutukset poikkeavat tässä kohtaa esimerkiksi suorista sijoituksista tai rahastosijoituksista. (Jokela ym. 2013, 113–115.) Vakuutukselle kertyneen tuoton verotus tapahtuu vasta vakuutusajan lopussa, joten kertyneet tuotot pystyvät kasvamaan korkoa korolle -periaatteen mukaisesti. (Finanssivalvonta 2013.) Sijoitussidonnaiset vakuutukset sopivat rahastokurssien heilahtelun vuoksi sellaiselle, jolla on suhteellisen pitkä sijoitusajanjakso tai joka seuraa itse aktiivisesti rahastokursseja ja tekee rahastomuutoksia suhdanteiden tai omien näkemystensä mukaan. (Jokela ym. 2013, 108.) Pitkä sijoitusaika mahdollistaa riskin ottamisen ja esimerkiksi osakemarkkinoita hyödyntämällä korkotuottoa korkeamman tuottotavoitteen. (Kontkanen 2015, 137.)

Pääasiallisesti perinteiset säästöhenkivakuutukset ja sijoitussidonnaiset vakuutukset eroavat toisistaan kahdella tavalla: kertyvän tuoton sekä tuotto-odotusten osalta ja pääoman sekä sille kertyneiden tuottojen säilymisen riskin osalta. Usein eroavaisuuksia on myös sopimuksen keskeyttämisessä ja vakuutusyhtiön perimissä kuluissa. (Jokela ym. 2013, 114.)

2.4 Osakkeet

Osakkeella tarkoitetaan osuutta osakeyhtiön osakepääomasta. Osakkeenomistajilla on oikeus yrityksen voittoihin sekä päätöksentekoon. Kun yrityksellä menee hyvin, niin samoin menee osakkeenomistajilla. Voittojen kasvu merkitsee yleensä osakkeen arvonnousua ja osinkoja. Jos taas yrityksellä menee huonommin, omistaja voi menettää varojaan osakekurssin laskun myötä ja äärimmillään konkurssin vuoksi. Sijoittajat ovat valmiita maksamaan osakkeista niin voitonjaon kuin vaikutusmahdollisuuksien vuoksi. Yhtiökokouksessa osakkeenomistaja pääsee halutessaan kysymään yhtiön johdolta yhtiön asioista. (Pesonen 2011, 94.)

Osakeyhtiöistä vain pieni osa on julkisen kaupankäynnin kohteena. Julkisella kaupankäynnillä tarkoitetaan, että osakkeella käydään kauppaa pörssissä, jolloin määritetään osakkeen arvo eli markkinahinta. (Nasdaq OMX 2013, 17.) Ostajien tekemien ostotarjousten ja myyjien tekemien myyntitarjousten perusteella määräytyy osakkeen hinta eli kurssi ja tarjousten hinnan ollessa sama, syntyy kauppa. (Pesonen 2011, 94–95.) Yrityksiä, jotka ovat julkisen kaupankäynnin kohteena, kutsutaan myös pörssiyrityksiä. Pörssiin listautuminen tulee kyseeseen usein silloin, kun yhtiö on kasvanut niin suureksi, että investointeja

on vaikea rahoittaa perustajaosakkaiden pääomalla. Listautumisannin kautta yhtiön osakepääomaa saadaan kasvatettua sekä omistajapohjaa laajennettua. Listautumisen syinä voi olla myös yhtiön tunnettavuuden lisääminen ja imagon parantaminen. (Nasdaq Omx 2013, 17.) Osakeannin kautta yritykselle on mahdollista myöhemminkin hakea pääomaa esimerkiksi yritysoston rahoittamiseen ja tällöin varat, jotka sijoittajat maksavat, menevät yritykselle. (Pesonen 2011, 94–95.) Aiemmin osakkeenomistajat saivat osakekirjan todistuksena omistuksestaan, mutta nykyään käytössä on niin sanottu arvo-osuusjärjestelmä, johon kaikki pörssiyhtiöt kuuluvat. Arvo-osuusjärjestelmän myötä erillisiä osakekirjoja ei tarvita, sillä sijoittajan omistamat pörssiyhtiöiden osakkeet kirjataan arvo-osuuksina arvo-osuustileille. (Nasdaq Omx 2013, 17.)

Osakesijoittaminen on pitkällä aikavälillä historiallisesti tuottanut muita sijoitusmuotoja enemmän ja tämän todistavat sekä Suomesta että maailmalta toteutuneet tuotot. Ainakin historiassa osakesijoitukset ovat suojanneet inflaatiolta eli reaalityttö on ollut positiivinen. (Pesonen 2011, 95–97.) Osakesijoittamiseen liittyy aina paljon riskejä ja täytyy muistaa, että tuotto ja riski kulkevat käsi kädessä. (Lindström & Lindström 2011, 51.) Riskiä voidaan pienentää hajauttamalla eli jakamalla sijoituksia useaan eri sijoituskohteeseen. Sijoitukset voidaan hajauttaa esimerkiksi erilaisiin arvopapereihin, eri alojen yrityksiin, maanosiin, maihin tai valuuttoihin. Hajauttamisen ansiosta yksittäisen sijoituksen heikentyminen vaikuttaa kokonaistuottoon vähemmän ja samalla sijoitusten kokonaisriski pienenee. Hajautetun osakesalkun tuotto-odotus on salkun yksittäisten osakkeiden tuotto-odotusten keskiarvo. (Lindström & Lindström 2011, 55–56.)

Osinko on voitonjakoa osakkeenomistajille ja se onkin osakeyhtiöiden yleisin voitonjakotapa. Osingon määrä ilmoitetaan usein rahassa yhtä osaketta kohden tai prosentteina osakkeen nimellisarvosta. Nimellisarvo ei ole osakkeen todellinen kaupantekohinta eli markkinahinta, vaan yhtiön osakkeen omassa kirjanpidossa esiintyvä arvo. Kyseisestä ilmoitustavasta ei siis käy ilmi osakkeenomistajien todellista osinkotuottoa. (Nasdaq Omx 2013, 92.)

Oikeus osinkoon on osakeyhtiölain mukaan osakkeenomistajalla, joka on merkitty osakkeenomistajaksi yhtiön osakasluetteloon yhtiökokouksessa määrättyinä osingon täsmäytyspäivänä. Osakkeenomistaja, joka ostaa tai omistaa osakkeen viimeistään yhtiökokouspäivänä, saa osingon. Ostaja on tällöin täsmäytyspäivänä kaupan selvitessä merkitty osakkeenomistajaksi. Osingonmaksun täsmäytyspäivän ja osingonmaksun määrää yhtiö Euroclear Finland Oy:n sääntöjen mukaisesti. (Nordnet 2017a.) Nykyistä T+2-aikataulua noudattaen osingon täsmäytyspäivä voi olla aikaisintaan kaksi päivää yhtiökokouksen jäl-

keen. T+2 tarkoittaa, että pörssikauppojen selvityspäivä on kaksi pankkipäivää kaupante-kopäivästä, kun kyseessä ovat kotimaiset tai T+2-selvitykseen kuuluvan maan arvopape-rit. (Nordnet 2017b.) Suurin osa yhtiöistä noudattaa osingon täsmäytyspäivässä tätä aika-taulua. Yleensä osingon irtoamispäivä on yhtiökokouksesta seuraava päivä. Jos kauppa tehdään osingon irtoamisen jälkeen, ostaja ei ole oikeutettu osinkoon, vaikka se olisi en-nen täsmäytyspäivää, vaan osinko jää myyjälle. Osingonmaksupäivää ei ole määrätty, vaan yhtiö voi itse päättää maksupäivän, mutta se on yleensä viides pankkipäivä täsmäy-tyspäivästä. (Nordnet 2017a.) Osingot ovat varoja, jotka poistuvat yrityksen toiminnasta, joten koko yrityksen arvo laskee aina maksettavien osinkojen verran. Tavallisesti myös yhtiön osakkeen kurssi laskee osingon verran kun osakkeet, jotka ovat kaupankäynnin kohteena, eivät enää oikeuta edellisen tilikauden osinkoon. (Nasdaq Omx 2013, 93.)

3 Verotus

Tulot säästöistä ja sijoituksista kertyvät juoksevasta tuotosta, kuten korkotuloista tai osingoista sekä sijoituksen arvonnoususta. Juoksevalle tuotolle ja sijoituksen realisoinnille on verotuksessa omat sääntönsä. Joissakin sijoitusmuodoissa verotettavan tulon laskeminen saattaa poiketa todellisesta tulon kertymisestä. Verotuksella on olennainen vaikutus sijoituksen lopulliseen edullisuuteen ja todellinen tuotto on selvillä vasta, kun kaikki laissa määrätyt verot on maksettu sijoituksesta. (Korpela 2016, 11.)

3.1 Lähdevero

Talletuksille maksettavista koroista peritään lähdevero korkotulon lähdeverolain mukaan. Lähdeveron määrä ei ole riippuvainen koron suuruudesta, sillä se on aina 30 %. Lähdevero on korkotulosta perittävä kertaluontoinen ja lopullinen vero, joka pidätetään Suomesta saatujen talletusten sekä Suomessa liikkeeseen laskettujen joukkovelkakirjojen korosta, jos yksityishenkilö tai suomalainen kuolinpesä on koron saajana. Tuotoista, jotka ovat lähdeveron alaisia, ei voida vähentää tulon hankkimisesta aiheutuneita kuluja tai tappioita. (Kontkanen 2015, 141–142.)

Koron maksun yhteydessä koron maksaja huolehtii lähdeveron pidättämisestä sekä sen tilittämisestä valtiolle toisin kuin pääomatuloveron alaisten tulojen kohdalla, jolloin sijoittajan on itse huolehdittava veron maksamisesta. Koron maksaja ei ilmoita yksilöidysti veroviranomaisille, kenelle lähdeveron alaisia korkoja on maksettu eikä myöskään koron saajan tarvitse ilmoittaa hänelle maksettuja lähdeverotettuja korkotuloja omassa veroilmoituksessaan. Jos talletuksista saatu korkotulo ei ole lähdeveron alaista, se katsotaan pääomatulona verotettavaksi tuloksi. Pääomatulona verottaminen tapahtuu usein ulkomaille tehtyjen talletusten kohdalla. (Kontkanen 2015, 142–143.)

3.2 Pääomatulojen verotus

Pääomatulojen veroprosentti on 30 %, kun pääomatulot ovat enintään 30 000 euroa ja 34 %, kun pääomatulojen määrä on yli 30 000 euroa. Myyntitappiot vähennetään kaikista pääomatuloista, jos ne ovat syntyneet vuonna 2016 tai sen jälkeen. Ennen vuotta 2016 syntyneet myyntitappiot vähennetään pelkästään myyntivoitoista. Myyntivoitosta ei tarvitse maksaa veroja, jos myyntihinnat ovat olleet kalenterivuoden aikana yhteensä enintään 1 000 euroa. Sama pätee myös myyntitappioon, jos kalenterivuoden aikana myydyin omaisuuden hankintahinnat ovat olleet yhteensä enintään 1 000 euroa, ei tappiota voida vähentää. (Verohallinto 2017a.)

Verotuksessa myyntivoittoa kutsutaan luovutusvoitoksi. Luovutusvoitto saadaan laske-
malla luovutushinnan ja hankintamenon erotus, josta voidaan vähentää luovutusvoiton
hankkimisesta aiheutuneet menot. Tulolajiltaan verotettava luovutusvoitto on pääomatulo.
(Korpela 2016, 30.) Todellisen hankintamenon ja voiton hankkimiskulujen vaihtoehtona
voidaan aina käyttää hankintameno-olettamaa luonnollisen henkilön veronalaista luovutusvoittoa
laskettaessa. Kun verovelvollinen ei pysty hankintamenoa selvittämään, se
voidaan korvata hankintameno-olettamalla. Sitä voidaan käyttää myös karkeana keinona
huomioimaan rahan arvon muutos. Jos myyty omaisuus on omistettu vähintään 10 vuotta,
hankintameno-olettama on 40 % luovutushinnasta ja aina muulloin 20 % luovutushinnasta.
(Korpela 2016, 56.)

3.2.1 Rahastotuotot

Sijoitusrahasto ei maksa sijoitusten tuotosta veroa, sillä se on verovapaa yhteisö ja tuotto
tulee verotetuksi vasta osakkaalle realisoituessa. Sijoittaessa rahastoihin veronmaksu lyk-
kääntyy ja tuottoa on mahdollista kerryttää myös sille osuudelle voittoa, josta verot tulee
vielä maksaa lunastettaessa. Suomessa rahastojen ja niiden osakkaiden verotus on säännelty
suomalaisia rahastoja ajatellen ja ulkomaalaisia rahastoja voidaan kohdella verotuk-
sessa eri tavoin. (Korpela 2016, 120.)

Rahasto-osuuden omistajille maksettava tuotto on verollista pääomatuloa. (Verohallinto
2017e.) Rahastot jakautuvat niin sanottuihin tuottorahastoihin ja kasvurahastoihin. Tuotto-
rahastot maksavat voitto-osuutta vuosittain ja vero peritään automaattisesti voittojen mak-
samisen yhteydessä, joten niitä ei tarvitse itse ilmoittaa veroilmoituksessa. Kasvurahastot
eivät jaa voittoa, vaan tuotto lisätään aina rahaston pääomaan ja saatu tuotto tulee vero-
tettavaksi vasta lunastuksen yhteydessä. Halutessaan on mahdollista vaihtaa verottomasti
saman sijoitusrahaston tuotto-osuuksia kasvuosuuksiksi ja päinvastoin. Jos taas vaihtaa
rahasto-osuuden toisen sijoitusrahaston osuuteen rinnastetaan se myyntiin. (Kontkanen
2015, 144.)

Rahasto-osuuden lunastus verotetaan kuten luovutusvoitto eli pääomatulona. Sijoittaja
saa verotettavaa voittoa, kun hän myy eli lunastaa osuutensa suuremmalla summalla kuin
mitä maksaessaan siitä merkintäajankohtana. Jos taas rahasto-osuuden arvo on alentu-
nut, osakkaalle tulee lunastuksen yhteydessä luovutustappiota, jonka hän saa vähentää
kuluvana ja seuraavana kolmena vuonna saamistaan luovutusvoitoista. (Korpela 2016,
121.)

3.2.2 Vakuutussäästöt ja kertynyt tuotto

Kuten muidenkin sijoitusten, myös sijoitusvakuutusten tuotto on veronalaista pääomatuloa eikä vakuutusmaksuja voi vähentää verotuksessa. (Kontkanen 2015, 144–145.) Sijoitusvakuutuksilla on muihin säästö- ja sijoitustuotteisiin nähden tiettyjä verotuksellisia etuja. Vuosittain kertyvä korko, joka kertyy perinteiselle säästöhenkivakuutukselle, verotetaan vasta vakuutusajan lopussa, jolloin se kumuloituu koko ajan lisäten tuottoa säästölle. (Jokela ym. 2013, 125.) Sijoitussidonnaisissa vakuutuksissa tuotto verotetaan kokonaisuudessaan vasta vakuutuksen päättyessä eli asiakas voi vakuutusaikana siirtää säästämiään varojaan sijoitusrahastosta toiseen ilman luovutusvoiton veroa. Vakuutuskorvaus, joka maksetaan vakuutuskauden päättyessä, koostuu vakuutukseen sijoitetuista varoista eli säästösummasta ja sille kertyneestä tuotosta. Kun vakuutuskorvaus maksetaan vakuutusnottajalle, on ainoastaan kertynyt tuotto veronalaista ja se verotetaan pääomatulona. (Kontkanen 2015, 144–145.) Vakuutettuna tulee olla vakuutusnottaja, jotta vain tuotto olisi veronalaista. Vakuutetun ollessa vakuutusnottajan puoliso tai lapsi, koko vakuutus suoritus on veronalaista pääomatuloa myös vakuutusnottajalle itselleen maksettuna. Säästösumman edunsaajan ollessa joku muu kuin vakuutusnottaja, verotetaan säästetty pääoma edunsaajan vakuutusnottajalta saamana lahjana lahjaveroasteikon mukaisesti, mutta säästösummalle kertynyt tuotto verotetaan edunsaajan pääomatulona eli sitä ei veroteta lahjana. (Korpela 2016, 140.)

Vakuutetun kuollessa lähiomaisille maksettava henkivakuutuksen vakuutussuoritus on tuloverosta vapaa ja se verotetaan perintönä. (Korpela 2016, 141.) Kuolemantapakorvaukset ovat olleet verovapaita 35 000 euroon saakka lähiomaisille, mutta vuoden 2018 alusta alkaen ne siirtyvät kokonaan perintöverotuksen piiriin. (Kauppa-lehti 2017.)

3.2.3 Osake- ja osinkotuotot

Osakekauppaa tehdessä arvo-osuustilillä olevat osakkeet katsotaan luovutetuksi siinä järjestyksessä kuin ne on hankittu, ellei verovelvollinen osoita muuta. Tällä periaatteella esitetään sijoittajaa luovuttamasta siinä järjestyksessä kuin hän esimerkiksi tappion realisoinniseksi mahdollisesti haluaisi. Saman yhtiön osakkeiden myyntijärjestyksen määrittämisen ainoa keino on ostaa osakkeet suoraan eri arvo-osuustileille. (Korpela 2016, 145.)

Osakkeista saatavien osinkotuottojen verotus riippuu siitä, onko osinkoa maksava yhtiö julkisesti noteerattu osakeyhtiö vai listaamaton osakeyhtiö. Pörssiyhtiöstä saatavasta osingosta 85 % on veronalaista pääomatuloa ja 15 % verotonta tuloa. Yhtiö, joka jakaa osingon, tekee siitä 25,5 % ennakonpidätyksen ennen osingon maksamista ja tilittää sen

Verohallinnolle. (Verohallinto 2017c.) Listaamattomista yhtiöistä saatava osinko on mahdollista verottaa joko ansiotulona tai pääomatulona. Jos osinko on enintään 8 % osakkeen matemaattisesta arvosta, 25 % jaetusta osingosta on veronalaista pääomatuloa ja 75 % verotonta tuloa 150 000 euroon saakka. Osasta, joka ylittää 150 000 euroa, 85 % on veronalaista pääomatuloa ja 15 % verotonta pääomatuloa. 150 000 euron raja on osakas-kohtainen ja yhteen lasketaan kaikki kyseisen henkilön saman vuoden aikana saatavat listaamattomien yhtiöiden osingot. Jos osinko ylittää 8 % osakkeen matemaattisesta arvosta, ylimenevästä osasta 75 % on osiongonsaajalle ansiotuloa ja 25 % verotonta tuloa. Ansiotulot verotetaan progressiivisen veroasteikon mukaisesti, jolloin veroprosentti nousee tulojen kasvaessa. Osakkeen matemaattisen arvon verohallinto laskee yhtiön edellisenä vuonna päättyneen tilikauden perusteella siten, että yhtiön nettovarallisuus jaetaan osakkeiden lukumäärällä. (Verohallinto 2017d.)

3.3 Lahjat ja lahjavero

Kun omaisuutta siirretään lahjana toiselle henkilölle ja lahja on arvoltaan 5 000 euroa tai enemmän, on siitä maksettava lahjaveroa. Kun samalta lahjanantajalta saatujen lahjojen yhteisarvo kolmen vuoden aikana on 5 000 euroa tai enemmän, on lahjavero maksettava myös silloin. Ilmoitus lahjaverosta tulee tehdä kolmen kuukauden kuluessa lahjoituspäivästä. Lahjavero täytyy maksaa kaikenlaisesta varallisuudesta, jos lahjoitushetkellä lahjansaaja, lahjanantaja tai molemmat ovat asuneet Suomessa. Lahjaveron alaisuuteen kuuluvat kiinteistöt sekä irtaimisto, kuten autot, pörssiosakkeet, perheyhtiön osakkeet, raha, kuolinpesäosuus, ulkomaanmatka ja eläimet. Jos lahjanantajia on useita, jokaiselta lahjanantajalta saadusta lahjasta lasketaan lahjavero erikseen. (Verohallinto 2017b.)

Lahjaveroasteikolla lahjan saajat jaetaan kahteen veroluokkaan. Ensimmäiseen veroluokkaan kuuluvat lahjanantajan lapset ja heidän rintaperillisensä eli lapsenlapset sekä lapsenlapsenlapset, aviopuoliso, aviopuolison lapsi ja heidän rintaperillisensä, vanhemmat, isovanhemmat sekä avopuoliso, jos tällä on yhteinen lapsi lahjanantajan kanssa tai jos he ovat olleet aiemmin avioliitossa. (Veronmaksajat 2017.)

4 Kvalitatiivinen tutkimus

Tässä luvussa käydään läpi valittu tutkimusmenetelmä sekä tutkimusaineiston kerääminen ja analysointi. Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena ja tutkimusmenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Tavoitteena oli asiantuntijoita haastatella selvitteä, millä tavoin vanhemmat säästävät lapsilleen sekä mitkä tekijät vaikuttavat lapsille säästämiseen ja sen muotoihin. Tutkimuksessa haluttiin hyödyntää haastatteluvien asiantuntijoiden kokemusta. Teemahaastattelu valittiin tutkimusmenetelmäksi, sillä siinä haastateltava pääsee omien näkemyksiensä ja kokemuksiensa kautta kertomaan tutkimuksen aiheista eli teemoista. (Kananen 2017, 98.)

Tutkimukset voidaan yksinkertaisesti ryhmitellä kvalitatiiviseen eli laadulliseen ja kvantitatiiviseen eli määrälliseen tutkimukseen. Myös muita jakotapoja löytyy, jolloin ne ovat osittain päällekkäisiä ja ristiriitaisia luokittelun tarkastelunäkökulmasta riippuen. (Kananen 2017, 39.) Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimus ovat toisiaan täydentäviä lähestymistapoja ja käytännössä niitä on vaikea erottaa toisistaan tarkkarajaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 136.)

Laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan tutkimusta, jonka avulla pyritään vastauksiin ilman tilastollisia menetelmiä tai muita määrällisiä keinoja. Kun laadullisessa tutkimuksessa käytetään sanoja, niin määrällinen tutkimus perustuukin lukuihin. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita siitä, miten ihmiset kokevat ja näkevät reaali maailman. Osana laadullista tutkimusta on suora kontakti tutkijan ja tutkittavan välillä. Tutkija menee haastattelemaan tai havainnoimaan ilmiön pariin, kun taas määrällisessä tutkimuksessa työvälineinä ovat esimerkiksi kyselyt. (Kananen 2017, 35–36.)

Kvalitatiivinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedonhankintaa ja aineiston koaminen tapahtuu luonnollisissa, todellisissa tilanteissa. Tiedonhankinnassa tutkija luottaa havaintoihinsa sekä keskusteluihin tutkittavien kanssa enemmän kuin erilaisilla mitausvälineillä hankittavaan tietoon. Pyrkimyksenä on saada selville odottamattomia seikkoja, jolloin lähtökohtana ei olekaan teorian tai hypoteesin testaaminen, vaan aineiston tarkastelu monitahoisesti ja yksityiskohtaisesti. Aineiston hankinnassa suositaan metodeja, joissa tutkittavien omat näkökulmat ja ääni pääsevät esiin. Tällaisista metodeista esimerkkejä ovat teemahaastattelu, osallistuva havainnointi ja ryhmähaastattelu. Tutkimuksen kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, joten satunnaisotosmenetelmää ei käytetä. (Hirsjärvi ym. 2009, 164.) Laadullisessa tutkimuksessa tutkimushenkilöt saavat tutkijan etukäteen laatimiin kysymyksiin perustuen kertoa aihealueeseen liittyvistä kokemuksistaan ja mielipiteistään suhteellisen vapaamuotoisesti esimerkiksi syvähaastattelussa.

Tutkimusmenetelmää voidaan käyttää itsenäisesti tai yhdessä kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen kanssa. (Tilastokeskus.)

4.1 Tutkimusaineiston kerääminen

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena ja tässä työssä tutkimusmenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Muihin tiedonkeruumuotoihin verrattuna haastattelun suureksi eduksi voidaan katsoa, että siinä on mahdollista säädellä aineiston keruuta tilanteen edellyttämällä tavalla ja samalla vastaajia myötäillen. Haastatteluaiheiden ja -kysymysten järjestystä voi säädellä sekä vastausten tulkintaan on enemmän mahdollisuuksia kuin esimerkiksi posti- tai verkkokyselyllä. (Hirsjärvi ym. 2009, 205.) Teemahaastattelussa eli puolistrukturoidussa haastattelussa edetään keskeisten etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten mukaan. Valitut teemat perustuvat tutkimuksen viitekehukseen eli siihen, mitä tutkittavasta ilmiöstä on tiedetty ennestään. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75) Teemahaastattelulle on tyypillistä, että teema-alueet eli haastattelun aihepiirit ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto tai järjestys vielä puuttuvat ja saattavat muotoutua vasta haastattelun aikana. (Hirsjärvi ym. 2009, 208.) Teemahaastattelussa haastattelijä tekee mahdollisimman avoimia kysymyksiä. Tuloksena näihin kysymyksiin haastateltava kertoo omin sanoin aihealueesta, eli omista näkemyksistään ja kokemuksistaan. Haastattelun aikana tutkijan on mahdollista tarttua haastateltavan vastauksiin tarkentavilla jatkokysymyksillä ja samalla osoittaa kiinnostustaan haastateltavaa kohtaan. (Kananen 2017, 98–99.)

Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tekemään tilastollisia yleistyksiä, vaan esimerkiksi kuvaamaan jotain ilmiötä tai ymmärtämään tiettyä toimintaa. Laadullisessa tutkimuksessa onkin tärkeää, että henkilöiden, joilta tietoa kerätään, tulisi omata tutkittavasta ongelmasta laaja tietämys tai kokemus. Tutkimuksen tiedonhankinnan tulee siis olla harkittua ja tarkoitukseen sopivaa, satunnaisen sijaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85–86.) Laadullisessa tutkimuksessa ei ole tarkkaa sääntöä haastateltavien määrästä, eikä sitä voida määritellä etukäteen. Aineiston laatu ja syvällisyys ovat laadullisessa tutkimuksessa määrää tärkeitä. (Kananen 2017, 126.)

Esimieheni Tiina Kallinen auttoi minua haastateltavien asiantuntijoiden valinnassa. Tavoitteenani oli haastatella asiantuntijoita, jotka ovat olleet alalla jo useampia vuosia. Kalliselta sain sekä palveluneuvojien että sijoitusneuvojien ja -asiantuntijoiden nimiä, jotka hän koki sopiviksi haastateltaviksi opinnäytetyöhöni. Tämän jälkeen lähetin itse haastattelupyynnöt sähköpostitse ja kerroin opinnäytetyöstäni. Kaikki, jotka vastasivat haastattelupyynnöön,

ilmoittivat suostuvansa haastatteluun. Haastattelut toteutettiin suhteellisen nopealla aikataululla, mutta kaikki onnistuivat järjestämään haastattelulle hyvin aikaa. Lähetin kaikille haastateltaville haastattelukysymykset etukäteen, jotta myös haastateltava pystyi valmistautumaan haastatteluun. Haastattelukysymykset löytyvät tämän työn liitteistä liitteenä 1. Haastattelut toteutettiin marraskuun 2017 aikana Helsingin Seudun Osuuspankin toimipisteillä eri puolilla pääkaupunkiseutua, joista yksi tehtiin puhelimitse ja muut kasvokkain. Kaikki haastattelut käytiin yleisellä tasolla asiantuntijanäkökulmasta, ei pankin näkökulmasta. Jokaisen haastateltavan kanssa sovittiin myös erikseen nimen esiintymisestä työssä.

Ensimmäinen haastateltava oli sijoitusneuvoja, Ville Laakso, joka työskentelee Helsingin keskustassa Aleksin konttorilla. Haastattelu toteutettiin hänen työpaikallaan rauhallisessa ympäristössä ilman keskeytyksiä.

Toinen haastateltava oli Ari-Pekka Nieminen, joka työskentelee sijoitusneujana Mikonkadun konttorilla Helsingin keskustassa. Haastattelu toteutettiin puhelimitse haastateltavan ollessa työpaikallaan. Myös puhelinhaastattelu onnistui hyvin ja olin tyytyväinen haastatteluun.

Kolmas haastattelu toteutettiin Espoossa OP:n Sellon konttorilla. Haastateltava oli Kirsi Kivistö ja hän työskentelee sijoitusasiantuntijana Sellon konttorilla. Haastattelutilanne oli rauhallinen eikä haastattelun aikana tullut häiriötekijöitä.

Neljäs haastateltava oli pitkänlinjan pankkilainen Kati Vauhkonen, joka työskentelee APV:n eli sijoituspalvelututkimuksen suorittaneena palveluneuvojana Tikkurilan konttorilla Vantaalla, jossa myös haastattelu toteutettiin. Haastattelu sujui hyvin ja tila oli haastattelutilanteeseen sopiva.

4.2 Tutkimusaineiston analysointi

Analyysi ei ole viimeinen vaihe laadullisessa tutkimuksessa. Se on toimintaa, joka on mukana koko tutkimusprosessin eri vaiheissa ja ohjaa tutkimusprosessia sekä tiedonkeruuta. (Kananen 2017, 35.) Laadullisen tutkimuksen analysoinnissa aineiston keruu ja analysointi vuorottelevat. Kerätty aineisto litteroidaan eli muutetaan yhteen muotoon, joka usein on tekstimuoto. (Kananen 2017, 131–132.) Tässä tutkimuksessa kaikki haastattelut äänitettiin ja niiden äänityksestä sovittiin erikseen jokaisen haastateltavan kanssa. Äänitetyt haastattelut litteroitiin eli muutettiin kirjoitettuun muotoon sanasanalta. Kun aineisto on yhdessä muodossa, sitä tarkastellaan tutkimusongelman ja -kysymysten näkökulmasta.

Vaihe koostuu koodaamisesta, jolla tarkoitetaan tekstin jäsentelyä. Tekstikokonaisuudelle tai sen osalle annetaan sen sisältöä kuvaava ilmaisu eli koodi. Aineiston luokittelu tapahtuu kokoamalla omat ryhmät eri koodeista huomioiden samalla tutkimusongelman ja tutkimuskysymykset. (Kananen 2017, 131–132.) Usein luokittelu, teemoittelu tai tyypittely mielletään varsinaiseksi analyysiksi, mutta kyseinen vaihe ei ole mahdollinen ilman aiempia vaiheita. Teemoittelussa on kyse laadullisen aineiston pilkkomisesta ja ryhmittelystä eri aihepiirien mukaan. Tarkoituksena on etsiä aineistosta tiettyä teemaa kuvaavia näkemyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92–93.) Litteroitu materiaali luokiteltiin eri teemojen mukaan, jotka tehtiin tutkimusongelmaan ja alaongelmaan perustuen. Luokiteltua materiaalia hyödyntäen tutkimustulokset esitellään luvussa 5.

5 Tutkimustulokset

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millä tavoin vanhemmat säästävät lapsilleen sekä tutkimuksen alaongelmana oli, mitkä tekijät vaikuttavat lapsille säästämiseen ja sen muotoihin. Tutkimus toteutettiin asiantuntijanäkökulmasta. Haastateltavat toimivat palveluneuvojan, sijoitusneuvojan sekä sijoitusasiantuntijan tehtävissä Helsingin Seudun Osuuspankin konttoreilla pääkaupunkiseudun alueella. Haastateltavia valittiin tutkimukseen eri työtehtävistä, jotta saadaan mahdollisimman laaja kuva vanhempien säästö- ja sijoitustavoista sekä säästämiseen käytettävistä tuotteista.

Tutkimustulokset on jaoteltu teemoittain, joita ovat säästöhalukkuus ja yleisimmät säästömuodot lapsille säästettäessä, säästämiseen vaikuttavat tekijät sekä säästömuodon valintaan vaikuttavat tekijät. Teemat käsitellään tässä luvussa omissa alaluvuissaan ja luvun lopussa paneudutaan asiantuntijoiden esimerkkeihin säännöllisestä säästämisestä lapselle. Tutkimustulosten teemoittelu on tehty tutkimusongelman sekä alaongelman perusteella. Tutkimuksen pääongelmaan paneudutaan alaluvussa 5.1 Säästöhalukkuus ja yleisimmät säästömuodot lapsille säästettäessä. Tutkimuksen alaongelma on jaoteltu lukuihin 5.2 Säästämiseen vaikuttavat tekijät ja 5.3 Säästömuodon valintaan vaikuttavat tekijät. Tutkimustulosten teemoittelun avulla saadaan selkeämpi käsitys tiettyyn teemaan eli aiheeseen vaikuttavista tekijöistä.

5.1 Säästöhalukkuus ja yleisimmät säästömuodot lapsille säästettäessä

Kysyttäessä, haluavatko vanhemmat säästää lapsilleen, vastasivat kaikki asiantuntijat vanhempien pääsääntöisesti haluavan säästää lapsilleen. Haastateltavista Laakso ja Vauhkonen kuitenkin toteavat, että säästöhalukkuuden jälkeen tullaankin siihen, aloitetaanko säästämistä vai ei. Yleisimmäksi säästömuodoksi lapsille säästettäessä asiantuntijat nostavat tilisäästämisen. Sekä Kivistö että Vauhkonen toteavat, että usein lähtökohdiana on se, että pankkiin tullaan avaamaan lapselle säästötili. Laakso puolestaan kertoo, että usein pitäydytään tilisäästämässä, koska ei uskalleta tai ei jakseta ottaa selvää muista vaihtoehdoista. Hän kuitenkin lisää, että rahastosäästämisen suosio Suomessa on noussut vuosi vuodelta ja saamme kiinni monia muita maita, joissa se on paljon suosittumpaa. Kivistö kokee, että on asiantuntijoiden tehtävä saada asiakas ymmärtämään ero pitkäaikaisen tilisäästämisen sekä muiden säästö- ja sijoitusvaihtoehtojen välillä. Hän pyrkii yleensä käymään läpi asiaa selvittämällä, onko tarkoitus saada säästöille myös vähän tuottoa vuosien aikana. Tällöin hän säästämisen laskurin avulla näyttää, millä tavoin eri summilla tuottaisi esimerkiksi talletustili tai eri riskiluokkien rahastot. Hänen mukaansa usein juuri esimerkkien avulla asiakkaat saa usein ymmärtämään, että kaikkea ei kannata

laittaa pelkästään tilille. Niemisen mukaan osakesäästämistäkin on jonkin verran, mutta se yleensä vaatii sen, että vanhempien tai toisen vanhemmista tulee olla kiinnostunut osakesijoittamisesta.

Nieminen ja Vauhkonen toteavat molemmat, että rahastoihin säästettäessä kuukausisäästäminen on yleisempää, mutta jos pysytään pelkässä tilisäästämässä, jää säästäminen usein satunnaiseksi. Kysyttäessä, kumpi on yleisempi säästömuoto, satunnainen vai säännöllinen, Nieminen nosti esiin sen, että lähtökohtaisesti asiakkaat, joita hän kohtaa, ovat kiinnostuneita rahasto- tai vakuutussäästämistä. Tällöin ne asiakkaat, jotka käyttävät ainoastaan tiliä säästämiseen, jäävät hänen asiakaskuntansa ulkopuolelle. Laakson mukaan myös satunnaisen ja säännöllisen säästämisen yhdistelmä on yleinen, mutta hän kokee, että kuukausisäästäminen on parempi ja hänen mielestään yleisempi tapa. Kivistön mielestä säännöllinen säästäminen on yleisempää. Hän kertoo toisinaan kohtaavansa asiakkaita, jotka ovat vuosien saatossa säästäneet lapsen tilille ja tällöin tehdään isompia kertasijoituksia. Yleensä myös kyseisissä tilanteissa hän koettaa tehdä kuukausisäästösovimuksen.

5.2 Säästämiseen vaikuttavat tekijät

Vauhkonen kertoo, että yleensä vanhemmat, joille itselleen on säästetty heidän ollessaan lapsia, haluavat myös säästää omille lapsilleen. Se muistetaan ja tällä tavoin säästäminen on ollut mukana omassa elämässä jo pitkään, joten sitä pidetään usein itsestään selvyytenä. Nieminen toteaa, että vanhempien omalla suhtautumisella säästämiseen on paljon vaikutusta myös lapselle säästämiseen ja yleensä, ennen kuin vanhemmat tulevat tapamaan asiantuntijaa, ajatuksena on säästää lapselle samalla tavalla kuin itselleen. Hän kuitenkin kokee, että mielipide on keskusteluiden avulla muutettavissa. Myös Laakson näkemyksen mukaan vanhempien omilla säästö tavoilla sekä tiedolla säästämisen, sijoituksen ja verotuksen suhteen on merkitystä. Nämä edellä mainitut tavat ja tiedot ovatkin usein nähtävissä siinä, millainen säästämismuoto lapselle valitaan. Myös Kivistön mukaan vanhempien totumuksilla ja tiedoilla on merkitystä. Hän kertookin, että usein kun tullaan tekemään säästösuunnitelmaa lapselle, saattavat vanhemmat innostua itsekin ja alkaa pohtimaan, millainen säästö- tai sijoitustuote kannattaisi ottaa itselleen.

Yksi lapselle säästettäessä esiin nousevista kysymyksistä on, mitä sitten kun lapsi täyttää 18, jolloin vanhempien käyttöoikeudet varoihin poistuvat. Kivistö kertookin ehdottavansa usein vanhemmille, että he tulisivat lapsen kanssa joko aiemmin tai 18-vuotispäivän kynnyksellä käymään pankissa, jolloin yhdessä voidaan keskustella säästetyistä varoista. Tällä tavoin lapsi tietää, millaisia säästöjä hänellä on ja osaa valmistautua siihen, että ne

siirtyvät hänen hallinnoitavikseen. Samoilla linjoilla on myös Laakso, joka kertoo, että pyrkii neuvomaan vanhempia pitämään lasta mahdollisuuksien mukaan mukana säästämisessä, jolloin vältytään yllätyksiltä täysi-ikäistyessä.

Säästämisen suhteen Laakso toivookin, että kynnyks aloittamiseen madaltuisi eikä sitä mietittäisi vuosien ajan. Hän mainitsee, että lapselle säästämiseen pätee pitkälti samat asiat kuin itselle säästämiseen eli mitä aikaisemmin sen aloittaa, sitä parempi. Hän myös toivoo, että esimerkiksi rahastosäästämisen kohdalla puhuttaisiin enemmän siitä, että se ei vaadi aktiivista markkinoiden seuraamista. Nimenomaan pitkällä aikavälillä, mikä lapsille säästettäessä yleensä on kyseessä, ainakin historian perusteella on ollut parempi, mitä vähemmän sitä seuraa ja muuttaa. Lisäksi esiin nousee, kuinka monet vanhemmat miettivät, että säästettävä summa olisi liian pieni tai siitä ei ole mitään hyötyä. Laakso toteaa, että jos ei säästetä yhtään mitään, niin se on vielä huonompi tilanne. Samoilla linjoilla on myös Kivistö, joka miettii, että asiantuntijoiden tulisi ottaa asiakaskohtaamisissa enemmän esiin, onko asiakkaalla lapsia ja säästetäänkö heille. Lisäksi myös asiantuntijoiden tulisi hänen mielestään tuoda ilmi, että säästettävän summan ei tarvitse olla suuri, vaan sen voi aloittaa esimerkiksi kymmenellä eurolla kuussa. Hän muistuttaa, että mitä tahansa säästöön on saatu kerrytettyä, niin se aikanaan ilahduttaa ja auttaa lasta.

5.3 Säästömuodon valintaan vaikuttavat tekijät

Riskinsietokyky lapselle säästettäessä on Laakson mukaan samaa luokkaa kuin omien varojen suhteen. Nieminen toteaa, että riskinotto lasten varojen suhteen menee täysin tapauskohtaisesti. Osa vanhemmista ymmärtää, että kun on pidempi säästöaika, voidaan sietää suurempaa riskiä eli osakepainoa. Joissain tapauksissa taas asenne on, että kun kyseessä on lapsen rahat, ei niille haluta ottaa riskiä. Hän toteaa, että riskinotto lapsen varoille on usein verrattavissa vanhempien omaan sijoituskäyttäytymiseen ja riskinsietokykyyn. Vauhkosen näkemyksen mukaan riskiä siedetään usein paremmin omille kuin lapsen varoille ja usein halutaan, että lapselle säästetty pääoma on turvassa. Kivistö puolestaan näkee asian niin, että monesti lapsen varoille siedetään paremmin riskiä ihan siitä syystä, että aloitussummat ovat yleensä vähän pienempiä. Hänen mukaansa usein, kun aletaan säästää esimerkiksi 50 euroa kuukaudessa, niin hyvillä perusteluilla vanhemmat usein lähtevät mukaan rohkeaan eli tuottohakuisempaan vaihtoehtoon. Lapselle säästettävät varat ovat yleensä niin sanotusti ylimääräisiä rahoja, kun taas vanhempien omaan säästöön menevät voivat olla sellaisia, joita saatetaan tarvita päivittäiseen elämiseen ja siitä syystä niiden kanssa saatetaan olla vähän tarkempia, Kivistö perustelee.

Perittävästä kuluista ja niiden vaikutuksesta tuottoon ollaan kiinnostuneita, mutta kun rahastosäästäjältä kysytään, tietääkö hän, paljonko rahastosta peritään kuluja, niin aika harva osaa vastata äkkiseltään, kertoo Laakso. Hän kuitenkin lisää, että asiakkaiden kulutietoisuus on parantunut ja varmasti jatkossa paranee entisestään ja yhä suurempi osa sijoittajista ymmärtää sen, että kulut syövät tuottoa. Myös Kivistö kokee, että asiakkaat ovat kulutietoisia. Asiakkaat kyselevät paljon kuluista ja asiantuntijat myös kertovat perittävästä kuluista todella tarkkaan. Hän mukaansa osalle asiakkaista kulut ovat merkityksellisiä ja toisille taas eivät. Hän mainitseekin, että jos haluaa säästää hallinnointipalkkioissa, jotka peritään vuosittain, niin hän suosittelee yleensä osakeindeksirahastoa, jossa kulut ovat paljon pienemmät. Vertaillen indeksirahastoa ja aktiivisesti hoidettua rahastoa usein käännytään indeksirahaston puoleen kulurakenteen vuoksi. Vauhkonen kertoo, että kuluista käydään keskustelua ja erityisesti ensikertalaisten kanssa käydään läpi kulut verrattuna tuottoon ja riskiin. Hän muistuttaa myös asiakkaalle säästöjen arvon muuttuvan, eikä aina nousevaan suuntaan. Hän toteaa, että esimerkiksi rahastoihin säännöllisesti säästettäessä, arvon lasku on välissä hyvä asia, sillä silloin on mahdollisuus ostaa halvemmalla. Niemisen mukaan vanhemmat ovat lapsen varoista perittävästä kuluista ja niistä saatavissa tuotoissa yhtä tarkkoja kuin omistaan tai aavistuksen tarkempia. Lapselle säästämisestä käydyn kulu- ja tuottokeskustelun jälkeen vanhemmat saattavat haluta saman ratkaisun myös itselleen.

Laakson mukaan vanhemmat ovat kiinnostuneita verotuksesta. Erilaisten sijoitustuotteiden vero-ominaisuudet kiinnostavat. Tässä kohtaa hän nostaa esiin sijoitusvakuutuksen, jossa on mahdollista nostaa säästettyjä osia ennen tuotto-osaa, jolloin säästettyjä summia voi nostaa verovapaasti. Verotuksesta puhuttaessa myös Nieminen kertoo verotuksen aiheuttavan keskustelua ja käyvänsä asiakkaan kanssa läpi, miten verotus kyseisen tuotteen kohdalla menee. Hän ottaa keskusteluissa huomioon myös kulujen ja verotuksen yhteisvaikutuksen, jolloin mietitään hyödyt ja haitat molemmista. Vauhkonen taas käy aina läpi pääomaverotuksen, lähdeveron sekä lahjaveron, mutta kokee kuitenkin, että alettaessa säästää lapselle, verotus ei ole merkitsevin tekijä. Myös hän mainitsee, että vakuutussäästäminen nousee usein esiin verotuskeskustelun aikana ja tällöin hän nostaakin esiin sen, milloin vakuutus kannattaa laittaa erääntymään. Näissä tilanteissa tulisi miettiä, kannattaako vakuutus laittaa erääntymään esimerkiksi 18-vuotiaana, onko silloin tarvetta säästetyille summalle vai kannattaisiko erääntyminen laittaa pidemmälle. Myös Laakso toteaa, että sijoitusvakuutuksen erääntymispäivää olisi hyvä miettiä tarkkaan, sillä lähtökohteisesti vakuutuksen erääntyessä säästösumma maksetaan eräpäivän mukaan vakuutussensaajalle huolimatta siitä, onko saajalla rahalle juuri silloin ollenkaan tarvetta. Kivistö kokee, että verotus ei vaikuta säästömuodon valintaan, sillä pääsääntöisesti varat on tarkoitettu nostettaviksi, kun lapsi on täysi-ikäinen ja lähtee opiskelemaan tai muuttaa omilleen.

Kivistön mukaan enemmän vanhempia mietityttää lahjaveron ja kuinka paljon saa lahjoittaa tai onko lahjaveron lahjanantajakohtainen. Myös Laakso ja Nieminen kertovat, että lahjaveron nousu esiin keskusteluissa, mutta harvemmin säästettävä summa kuitenkaan ylittää lahjaveron rajaa. Kivistö ja Laakso mainitsevat kuitenkin, että lahjaveron voi tulla vastaan yleisemmin silloin, jos sijoitusvakuutus on otettu vanhemman nimiin ja edunsaajaksi vakuutuksen erääntyessä on merkitty lapsi. Tällöin pidemmällä aikavälillä säästetty summa siirtyy yhdellä kertaa lapsen nimiin ja siitä tulee maksaa lahjaveron, jos summa ylittää 5 000 euroa sekä säästetyille summalle kertyneestä tuotosta pääomaveron.

Tämän hetkiset tilien matalat talletuskorot vaikuttavat säästömuodon valintaan Kivistön mukaan siten, että aiemmin ”vannoutuneet tilisäästäjät” on nyt helpompi ohjata rahastosäästämiseen. Korokojen ollessa 3 - 5 % luokkaa, monet asiakkaista saattoivat tyytyä pelkkään tilisäästämiseen sen helppouden vuoksi. Kun tilien talletuskorot ovat matalat ja ryhdytään keskustelemaan asiakkaan kanssa riittääkö esimerkiksi 0,15 % tuotto vai haluaisiko hän mahdollisesti korkeampaa tuottoa, on asiakkaalle helpompi perustella miksi mieluummin rahastosäästäminen kuin tilisäästäminen. Nieminen kertoo tilien matalien talletuskorokojen nousun esiin asiakas kohtaamisissa. Samoin vahvasti esille tulee se, ettei tilille olisi pitkällä aikavälillä järkevää säästää. Hän kuitenkin toteaa, ettei hänellä ole kokemusta siitä kun talletustilien korot olisivat olleet esimerkiksi 3 %, joten hän ei osaa verrata mikä ero tämänhetkisellä tilitalletuskäyttämällä on aiempaan. Laakso kertoo, että talletuskorokojen ollessa matalalla ja keskustelun siirtyessä rahastoihin, myös rahaston riskillisyydestä keskustellaan. Jos harkitaan sijoittamista matalamman riskin yhdistelmä- tai korkorahastoon, sisältävät kyseiset rahastotyytit yleensä korkosopimuksia. Tällaisten korkopainotteisten rahastojen arvo ei tyypillisesti kasva juurikaan markkinakorokojen nousussa. Tämä kyseinen seikka kannattaa tiedostaa varsinkin kerta sijoituksia tehtäessä. Asiakkaan kanssa täytyykin siis keskustella siitä, että halutessaan pienempi riskistä eli korkopainotteista rahastoa, on huomioitava riski korkojen noususta, jolla ei yleensä ole positiivista vaikutusta korkorahastoihin. Tällöin keskustelu siirtyy osakepainotteiseen rahastoon, joka puolestaan vaatii asiakkaalta riskinsietokykyä osakemarkkinoiden suhteen. Vauhkonen kertoo asiakkaiden tulevan tapaamisiin matalista talletuskoroista huolimatta usein tilisäästämistä ajatellen, mutta kun käydään läpi tämän hetkistä talletuskorkotilannetta, usein säästösuunnitelman lopputulos voi olla osa tilille ja osa rahastoihin tai vakuutus säästämiseen. Hän on kuitenkin huomioinut, että useammin vanhemmista ne, jotka säästävät itse, ymmärtävät, ettei tilisäästäminen tällä hetkellä ole järkevä vaihtoehto.

Laakso pyrkii korostamaan, että yleensä lapsille säästettäessä säästämisaika on pitkä ja kannustaakin vanhempia pitämään passiivisen sijoitusstrategian esimerkiksi säästämällä

kuukausittain johonkin rahastoon ja niin, että sitä ei lähdetäisi muuttamaan seuraavaan kymmeneen tai kymmeneen vuosiin, jos taloudellinen tilanne sen sallii. Keskustelulla hän pyrkii siis siihen, että lasten sijoituksia pidettäisiin mahdollisimman passiivisena ja pitäydettäisiin valitussa sijoituskohteessa.

5.4 Asiantuntijoiden esimerkit lapselle säästämisestä

Viimeisenä teemahaastattelun kysymyksenä oli ”Millä tavoin säästäisit itse 50 euron summan kuukausittain 3-vuotiaalle?”. Kaikkien haastateltavien vastauksissa oli havaittavissa yhdenmukaisuutta valittavassa säästämistuotteessa.

Laakso perusteli vastaustaan alkuun sillä, että olettamuksena on pitkä sijoitusaika, 18-vuotiaaksi saakka tai pidemmälle. Hän ottaisi valittavaan sijoitustuotteeseen osakepainoa ja kuukausisäästösopimuksen, jolla varmistettaisiin, että vuosien aikana tulee säästettyä hyvinä ja huonoina aikoina, jolloin riski laskee pitkällä aikavälillä. Osakepainon Laakso perustelee sillä, että osakkeet ovat tyypillisesti tuottaneet hyvin muihin sijoitustuotteisiin verrattuna. Itse sijoitustuotteeksi valikoituisi jokin pankin oma aktiivinen osakepainoinen rahasto tai indeksirahasto. Henkilökohtaisesti hän valitsisi vielä lisäksi osakepainoisen vastuullisen sijoitusrahaston, jossa esille nousisivat sellaiset yritykset, jotka raportoivat yritystoiminnassaan vastuullisuudesta ja ottavat huomioon sekä eettiset että vastuulliset seikat. Eli hajautusta tulisi kahteen eri rahastoon: tehokkaaseen osakepainoiseen rahastoon ja vastuulliseen rahastoon. Riskiä hän siis kuitenkin ottaisi, sillä sijoitusaika on pitkä, mutta korostaen, että vaikka sijoitusaika onkin pitkä, niin riski ei poistu. Jokaisen on siis mietittävä sitä, kestääkö henkisesti sen riskin.

Nieminen säästäisi kuukausittain 50 euron summan suoraan yhteen osakeindeksirahastoon, jonka hajautus on maailmanlaajuinen tai vaihtoehtoisesti useampaan rahastoon, joista saisi hajautuksen eri maanosiin. Hän kuitenkin korostaa, että summa menisi pelkästään osakerahastoon, jossa kulut olisivat mahdollisimman matalat ja hajautus mahdollisimman suuri.

Kivistö valitsisi sijoitustuotteeksi indeksirahaston, jota hän perusteli matalilla kuluilla. Hän nostikin esimerkiksi itsensä eli millä tavalla hän säästää tällä hetkellä omille lapsilleen. Kuukausittainen summa menee vuorotellen yhtenä kuukautena kahteen eri rahastoon ja toisena taas kahteen eri rahastoon eli yhteensä neljään eri rahastoon, joista kaikki ovat indeksirahastoja. Tämän hän perustelee hajautuksellisilla syillä. Sijoituspäätöksessä hän

on ottanut huomioon seuraavat asiat: sijoitusaika on pitkä eikä varoja ole tarkoitus käyttää. Hän on myös halunnut ottaa sijoituksille riskiä, pitää kulut matalalla ja kuitenkin saada laajan hajautuksen.

Vauhkonen säästäisi summan myös osakerahastoon. Hän nosti esiin lisäksi sen, että riippuen omasta luonteesta, jos kokee olevansa varovaisempi tai maltillisempi sijoittaja, hän laittaisi joka toinen kuukausi summan osakerahastoon ja joka toinen kuukausi maltillisempaan rahastoon, jolloin riskiä ja osakepainoa saadaan pienennettyä.

6 Pohdinta

Tässä kappaleessa esitetään edellisessä luvussa läpikäytyjen tutkimustulosten yhteenveto sekä johtopäätökset. Yhteenveto ja johtopäätökset koottiin hyödyntäen tutkimustulosten teemoittelua. Tutkimuksen luotettavuutta ja opinnäytetyöprosessia arvioidaan omassa alaluvussaan ja luvun lopussa mietitään jatkotutkimusehdotuksia.

6.1 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millä tavoin vanhemmat säästävät lapsilleen. Kaikkien haastateltujen asiantuntijoiden mukaan yleisin säästömuoto lapselle säästettäessä on tilisäästäminen. Myös rahasto-, vakuutus- ja osakesäästäminen nousivat esiin käytettävänä säästömuotoina. Säästämisen säännöllisyyteen vaikuttaa asiantuntijoiden mukaan käytössä oleva säästömuoto. Useampi haastateltavista oli sitä mieltä, että tilisäästämisessä säästäminen on usein satunnaista. Rahastoihin säästettäessä säännöllinen säästäminen on yleisempää.

Tutkimuksen alaongelman mitkä tekijät vaikuttavat lapsille säästämiseen ja sen muotoihin jaoteltiin tutkimustuloksia tarkastellessa kahteen osaan: säästämiseen vaikuttavat tekijät sekä säästömuodon valintaan vaikuttavat tekijät. Teemoittelun avulla pystytään selkeästi paneutumaan aiheeseen vaikuttaviin tekijöihin.

Kaikkien haastateltavien näkemysten mukaan vanhempien omilla säästö- ja sijoitustottumuksilla on merkitystä lapselle säästettäessä. Osa haastateltavista kertoo lapselle säästettäessä esiin nousevaksi kysymykseksi sen, mitä sitten kun lapsi täyttää 18, jolloin vanhempien käyttöoikeudet poistuvat. Asiasta puhuvat haastateltavat kertovatkin, että pyrkivät neuvomaan vanhempia pitämään lasta mukana säästämässä. Osa asiantuntijoista myös mainitsee, että vanhemmat usein miettivät säästämisen aloitusta vedoten siihen, että säästettävä summa olisi liian pieni. Asiantuntijoiden puheista kuitenkin korostuu, että tärkeämpää on aloittaa säästäminen ja pienemmistäkin kertaussummista on lapselle tulevaisuudessa hyötyä.

Säästömuodon valintaan vaikuttavissa tekijöissä tarkastellaan riskinsietokykyä, perittäviä kuluja, verotusta ja tilien matalia talletuskorkoja. Asiantuntijoista kaksi toteaa vanhempien riskinsietokyvyn lapsen varojen suhteen olevan usein samaa luokkaa kuin heidän omien varojensa suhteen. Yksi vastaajista kokee, että riskiä siedetään paremmin omille kuin lapsen varoille, sillä lapselle säästetty pääoma halutaan turvata. Neljäs haastateltava kokee vanhempien usein sietävän riskiä paremmin lapsen varoille, sillä aloitussummat ovat

yleensä vähän pienempiä. Haastateltavien mukaan perittävät kulut ja niiden vaikutus tuotoon herättävät kiinnostusta ja niistä käydään asiakastapaamisissa keskustelua. Haastateluista käy myös ilmi, että asiakkaiden kulutietoisuus on parantunut ja sen uskotaan paranevan entisestään. Osalle asiakkaista perittävillä kuluilla on merkitystä ja osalle taas ei. Kaikkien haastateltujen asiantuntijoiden mukaan verotuksesta ja eri sijoitustuotteiden ominaisuuksista keskustellaan asiakastapaamisissa. Vanhemmat ovat usein kiinnostuneempia lahjaverosta kuin säästöille kertyneen tuoton verotuksesta. Osa haastateltavista kuitenkin mainitsee, että harvemmin säästettävä summa ylittää lahjaveron rajaa. Kaikki asiantuntijat kertovat tilien matalien talletuskorkojen vaikutuksista säästömuodon valintaan omat huomionsa. Vastauksista käy ilmi, että tilisäästäminen kiinnostaa edelleen, mutta talletuskoroista keskustelemalla ”vannoutuneita tilisäästäjiä” on helpompi ohjata rahastosäästämiseen. Asiakastapaamisissa esiin nousee myös se, kuinka pidemmällä aikavälillä tilisäästäminen ei ole järkevää. Keskustelujen siirtyessä rahastoihin, pohditaan myös rahaston riskillisyyttä sekä markkinakorkojen vaikutusta rahastoihin.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millä tavoin vanhemmat säästävät lapsilleen. Tähän tutkimukseen pääongelmaan saatiin vastaus asiantuntijoiden haastattelujen perusteella. Kaikki neljä asiantuntijaa totesivat yleisimmän säästömuodon lapselle säästettäessä olevan tilisäästäminen. Muita yleisiä säästömuotoja ovat rahasto-, vakuutus- ja osakesäästäminen. Vastauksista käy ilmi, että rahastosäästäminen kasvattaa suosiotaan, kun taas osakesäästäminen ei ole niin suuressa suosiossa. Osakkeisiin säästämisestä mainitaan, että sen valikoituminen lapselle säästämisen muodoksi vaatii usein sen, että ainakin toinen vanhemmista olisi kiinnostunut osakesijoittamisesta. Asiantuntijoiden vastauksia tilisäästämisen valinnasta yleisimmäksi säästämismuodoksi tukee myös Suomen pankin elokuun 2016 julkaisu suomalaisten tilitalletusten kannan kasvusta ennätysuureksi. (Suomen pankki 2016.) Vastauksista käy myös ilmi, että säästömuodolla on usein vaikutusta säästämisen säännöllisyyteen. Useampi haastateltava totesi tilisäästämisen jäävän usein satunnaiseksi kun taas rahastosäästäminen on useammin säännöllistä.

Säästämiseen vaikuttavia tekijöitä tutkittaessa voidaan todeta, että vanhempien omilla säästö- ja sijoitustottumuksilla on merkitystä lapsille säästettäessä, sillä kaikki neljä asiantuntijaa olivat tästä samaa mieltä. Vastauksista käy myös ilmi, että vanhempien tottumukset ja tiedot säästämisestä sekä sijoittamisesta ovat usein nähtävissä siinä, millainen säästömuoto lapselle valitaan. Säästämiseen vaikuttavaksi tekijäksi nousee myös vanhempien olettaus siitä, että säästettävä summa on liian pieni ja säästämistä ei sen vuoksi kannattaisi aloittaa.

Säästömuodon valinnassa merkittäväksi tekijäksi nousee riskinsietokyky. Vastausten perusteella voidaan todeta, että vanhempien riskinsietokyvyllä on oleellinen merkitys säästömuodon valinnassa. Vastauksista ei kuitenkaan yhtenäisesti voida todeta sietävätkö vanhemmat yleisesti riskiä paremmin omien vai lapselle säästettävien varojen suhteen. Riskinotto kyky parantuu usein kokemuksen myötä. Myös sillä on vaikutusta, mitä pienempää osaa kokonaisvarallisuudesta sijoitettava summa edustaa. (Pesonen 2011, 33–35.) Tämä tukee tutkimuksesta saatuja tuloksia vanhempien riskinsietokyvyn merkityksestä säästömuodon valinnassa sekä edellisessä kappaleessa todettua tulosta vanhempien omien säästö- ja sijoitustottumusten merkityksestä lapselle säästämisenä. Jos vanhemmilla on siis kokemusta eri säästö- ja sijoitusmuodoista, on heidän riskinsietokykynsä myös mahdollisesti kokemuksen myötä parantunut, jolla on oleellinen merkitys lapselle säästömuotoa valitessa. Perittävien kulujen suhteen vastauksista voidaan todeta, että ne kiinnostavat asiakkaita ja kulutietoisuus on parantunut. Tutkimuksessa saatujen vastausten perusteella verotus kiinnostaa vanhempia ja on esillä keskusteluissa, mutta ei kuitenkaan ole merkittävä tekijä säästömuodon valinnassa. Haastattelujen perusteella voidaan todeta, että tilien matalilla talletuskoroilla on vaikutusta säästömuodon valintaan. Asiantuntijoiden mukaan tilisäästäjille on helpompi perustella, miksi tilille säästäminen ei ole järkevää ja ohjaus rahastosäästämisen pariin onnistuu helpommin.

Tutkimuksen keskeisimmillä tuloksilla saadaan vastaus tutkimusongelmaan millä tavoin vanhemmat säästävät lapsilleen sekä alaongelmaan mitkä tekijät vaikuttavat lapselle säästämiseen ja sen muotoihin. Keskeisimmiksi tuloksiksi voidaan nostaa yleisimmät säästömuodot, jotka ovat tili-, rahasto-, vakuutus- ja osakesäästäminen. Yleisin säästömuoto lapsille säästettäessä on tilisäästäminen. Säästämisen säännöllisyys riippuu usein säästömuodosta. Vanhempien omilla säästö- ja sijoitustottumuksilla on merkitystä lapselle säästettäessä. Merkittävimmäksi tekijäksi säästömuodon valinnassa nousee vanhempien riskinsietokyky.

6.2 Luotettavuustarkastelu ja opinnäytetyöprosessin arviointi

Tutkimuksen luotettavuutta ja laatua mitataan yleisesti reliabiliteetin ja validiteetin avulla. Reliabiliteetilla tarkoitetaan tulosten pysyvyyttä eli vaikka tutkimus uusitaan, ovat tutkimustulokset edelleen samat. Validiteetilla tarkoitetaan, että tutkitaan oikeita asioita. Molemmat käsitteet ovat käytössä sekä kvantitatiivisessa että kvalitatiivisessa tutkimuksessa, mutta niiden sisältö on määritelty molemmille eri tavoin. (Kananen 2017, 174–175.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta pystytään lisäämään tarkalla selostuksella tutkimuksen jokaisesta vaiheesta. Tutkimuksessa tulisi selvästi ja totuudenmukaisesti kertoa

aineiston tuottamisen olosuhteet, esimerkiksi haastattelu- ja havainnointitutkimuksessa tulisi kertoa haastattelun olosuhteista sekä haastatteluun käytetty aika. (Hirsjärvi ym. 2009, 232.) Luotettavuustarkastelu edellyttää riittävän dokumentaation, jonka avulla tutkijan ratkaisuja voidaan arvioida. Tutkijan uskottavuutta lisäävät valintojen ja ratkaisujen perustelut. (Kananen 2017, 176.) Laadullisen aineiston analyysissä keskeistä on luokittelujen tekeminen. Tutkijan tulisi kertoa luokittelujen syntyminen perusteet. (Hirsjärvi ym. 2009, 232.)

Tämän tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä parantavina seikkoina voidaan pitää laadullisen tutkimuksen ja teemahaastattelun sopivuutta käsiteltävään tutkimusongelmaan. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että tutkittavat henkilöt omaavat laajan tietämyksen tai kokemuksen tutkittavasta ongelmasta. Tiedonhankinnan tulee siis olla harkittua ja tarkoitukseen sopivaa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85–86.) Tutkimuksen luotettavuutta lisäävät myös tarkkaan harkitut ja valitut asiantuntijat, joita tutkimukseen haastateltiin. Haastateltaviksi henkilöiksi valittiin pankin asiakasrajapinnassa, eri työtehtävissä työskenteleviä asiantuntijoita, jotta saataisiin mahdollisimman laaja kokonaiskuva lapsille säästämiseen käytettävistä säästämismuodoista. Haastateltavien valintaan sain apua esimieheltäni Tiina Kalliselta. Haastateltavien suostuttua lähetin haastattelukysymykset jokaiselle etukäteen pohdittavaksi. Haastattelut tehtiin rauhallisessa ympäristössä haastateltavien työpaikoilla. Yksi haastatteluista tehtiin puhelimitse ja muut kasvotusten. Haastattelut äänitettiin, jonka jälkeen äänitteet litteroitiin sanasanalta tekstimuotoon. Tutkimus- ja alaongelman pohjalta tehtyä teemoittelua hyödynnettiin litteroidun materiaalin luokittelussa, jonka perusteella tutkimustulokset on kirjoitettu. Myös tutkimustulosten yhteenveto ja johtopäätökset on luokiteltu teemoittelun mukaisesti.

Opinnäytetyöprosessi oli mielestäni haastava, mielenkiintoinen ja opettavainen kokemus. Prosessin aikana opin erityisesti tiedonhakua, ajanhallintataitoja sekä projektin hallintaa. Työn teoriaosiossa pyrin käyttämään ajankohtaisia ja päteviä lähteitä hyödyntäen samalla kirjallisuutta sekä viranomaisten että muiden tarjoajien verkkosivuja. Suurimpana haasteena työssäni oli aiheen valinta ja rajaus. Vaikka minulla oli ajatus aiheesta, työn aloitus pitkittyi, kun pohdin myös muita aihevaihtoehtoja. Sen seurauksena haasteeksi tuli myös aika. Opinnäytetyön kirjoituksen ohessa tein töitä osa-aikaisena ja suhteellisen nopealla aikataululla toteutetut haastattelut täytyi myös sovittaa opinnäytetyöprosessin aikatauluun. Tämän haasteen mahdollisuuden tiedostin kuitenkin jo tutkimussuunitelmaa tehdessäni, joten olin osannut varautua siihen. Tutkimustulosten analysointi ja pohdinta tuottivat aluksi myös hankaluuksia, mutta aineiston teemoittelun sekä useiden lukukertojen jälkeen ja opinnäytetyöohjaajalta saatujen kommenttien avulla alkoivat kyseiset osa-alueet hahmottua työhön.

Koen suoriutuneeni opinnäytetyöprosessista hyvin ja onnistuin pysymään tutkimussuunnitelmaan laatimassani aikataulussa. Jälkikäteen ajateltuna olisi pitänyt aloittaa tutkimussuunnitelman laatiminen heti, kun sain ajatuksen aiheesta eikä jatkaa miettimistä niin pitkään sen jälkeen. Tällä tavoin olisi ollut mahdollista välttää aikataulullisia haasteita.

6.3 Jatkotutkimusehdotukset

Lapsille säästämisen tutkimiseen asiantuntijanäkökulmasta aiemmin toteutettuja opinnäytetöitä en löytänyt. Lapsille säästämistä asiantuntijanäkökulmasta voisi tutkia laajentamalla tutkimusta suuremmalle alueelle ja vertailemalla alueellisia eroja Suomessa. Tutkimusta voisi laajentaa myös esimerkiksi Pohjoismaihin ja vertailla eroja maiden välillä.

Toinen vaihtoehto voisi olla selvittää, millä tavoin ikä ja perhekoko vaikuttavat lapsille säästämiseen. Iän vaikutusta voitaisiin tutkia niin lapsen kuin vanhemman näkökulmasta. Myös vanhemmaksi tuleminen iän vaikutuksia voisi tutkia lapsille säästämiseen.

Lähteet

Danske Bank 2017a. Danske-tili. Luettavissa:

<https://danskebank.fi/sinulle/tuotteet/tilit/danske-tili#t2> Luettu: 08.11.2017

Danske Bank 2017b. Danske tavoitetili. Luettavissa:

<https://danskebank.fi/sinulle/tuotteet/tilit/danske-tavoitetili#t4> Luettu: 08.11.2017

Finanssivalvonta 2012. Säästö- ja sijoitusvakuutukset. Luettavissa:

<http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Finanssiasiakas/Tuotteita/Sijoittaminen/Vakuutukset/Pages/Default.aspx> Luettu: 30.10.2017

Finanssivalvonta 2013. Säästö- ja sijoitusvakuutusten ominaisuuksia. Luettavissa:

<http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Finanssiasiakas/Tuotteita/Sijoittaminen/Vakuutukset/Ominaisuuksia/Pages/Default.aspx> Luettu: 27.10.2017

Finanssivalvonta 2017. Talletussuoja. Luettavissa:

<http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Finanssiasiakas/Asiakkaansuoja/Korvausrahastot/Talletussuoja/Pages/Default.aspx> Luettu: 17.10.2017

Handelsbanken 2017a. Käyttötili. Luettavissa:

https://www.handelsbanken.fi/shb/inet/istartfi.nsf/FrameSet?OpenView&iddef=&navid=10_Tilit,_kortit_ja_maksut&sa=/shb/inet/icentfi.nsf/Default/q0BA6D62162868290C22571060040B538 Luettu: 08.11.2017

Handelsbanken 2017b. Sijoitustili. Luettavissa:

https://www.handelsbanken.fi/shb/inet/istartfi.nsf/FrameSet?OpenView&iddef=&navid=10_Tilit,_kortit_ja_maksut&sa=/shb/inet/icentfi.nsf/Default/q519A60057ADF571EC22571060042A67C Luettu: 08.11.2017

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Tammi. Helsinki.

Jokela, T., Lammi, V., Lohi, I. & Silvola, T. 2013. Vapaaehtoinen henkilövakuutus. Finanssi- ja vakuutuskustannus Finva.

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylä.

Kauppalehti 2017. Onko sinulla henkivakuutus? Veromuutos voi tulla kalliiksi. Luettavissa: <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/onko-sinulla-henkivakuutus-veromuutos-voi-tulla-kalliiksi/crdzgCDy> Luettu: 17.11.2017

Kivistö, K. 15.11.2017. Sijoitusasiantuntija. Helsingin Seudun Osuuspankki. Haastattelu. Espoo.

Kontkanen, E. 2015. Pankkitoiminnan käsikirja. Finanssi- ja vakuutuskustannus Finva. Helsinki.

Korpela, V. 2016. Sijoittajan verokirja. Verotieto Oy. Helsinki.

Laakso, V. 10.11.2017. Sijoitusneuvoja. Helsingin Seudun Osuuspankki. Haastattelu. Helsinki.

Laki holhoustoimesta 1.4.1999/442.

Lindström, K. & Lindström, T. 2011. Onnistu osakemarkkinoilla. Talentum. Helsinki.

Maistraatti. Alaikäisen lapsen omaisuuden hoitaminen. Luettavissa: <http://www.maistraatti.fi/Documents/Holhoustoimi/Alaikaisen%20lapsen%20omaisuuden%20hoitaminen.pdf?epslanguage=fi> Luettu: 09.10.2017

Nasdaq Omx. 2013. Opi osakkeet. Nasdaq Omx. Helsinki.

Nieminen, A. 13.11.2017. Sijoitusneuvoja. Helsingin Seudun Osuuspankki. Haastattelu. Helsinki.

Nordea 2017a. Käyttötili. Luettavissa: https://www.nordea.fi/henkiloasiakkaat/paivittaiset-raha-asiat/tilit-ja-maksut/kaytto-tili.html#tab=Hinnat_Talletuskorko Luettu: 08.11.2017

Nordea 2017b. Etutili. Luettavissa: https://www.nordea.fi/henkiloasiakkaat/saastot/saastamisen-tilit/etutili.html#tab=Hinnat_Avainasiakas Luettu: 08.11.2017

Nordnet 2017a. Osingot. Luettavissa:

<https://www.nordnet.fi/asiakaspalvelu/alkaa/yhtiotahtumat-ja-osingot/osingot.html> Luettu: 10.10.2017

Nordnet 2017b. Pörssikauppojen selvitysaika. Luettavissa:

<https://www.nordnet.fi/asiakaspalvelu/alkaa/porssikauppojen-selvitysaika/t-2-selvitysaika.html> Luettu: 10.10.2017

OP 2016. Sijoittamisen tukimateriaali.

OP 2017a. Tilin avaaminen ja säästäminen lapselle. Luettavissa:

https://uusi.op.fi/henkiloasiakkaat/teemat/lapsen-syntyma/tilin-avaaminen-ja-saastaminen-lapselle?qclid=CODGu_e9wtYCFcbKsgodQlwAJQ Luettu: 04.10.2017

OP 2017b. Käyttötili. Luettavissa:

<https://uusi.op.fi/henkiloasiakkaat/paivittaiset/tilit/kayttotili> Luettu: 08.11.2017

OP 2017c. Kasvutuotto. Luettavissa:

<https://uusi.op.fi/henkiloasiakkaat/paivittaiset/tilit/kasvutuotto> Luettu: 08.11.2017

Pesonen, M. 2011. Säästäjästä sijoittajaksi: Jokamiehen sijoitusopas. Docendo. Jyväskylä.

Puttonen, V & Repo, E. 2011. Miten sijoitan rahastoihin. WSOYpro. Helsinki.

Rahoitusvakausvirasto 2017a. Suojatut tuotteet. Luettavissa:

<http://rvv.fi/suojatut-tuotteet> Luettu: 17.10.2017

Rahoitusvakausvirasto 2017b. Yksityishenkilöiden suoja. Luettavissa:

<http://rvv.fi/yksityishenkilon-suoja> Luettu: 17.10.2017

Saario, S. 2016. Miten sijoitan pörssiosakkeisiin. Talentum Pro. Helsinki.

Sijoittaja.fi. Indeksirahastot. Luettavissa:

<https://www.sijoittaja.fi/sijoita-fiksummin/mihin-voi-sijoittaa/indeksirahastot/> Luettu: 28.11.2017

Suomen pankki 2016. Kotitalouksien yön yli talletukset kasvaneet 60 mrd. euroon. Luettavissa:

<https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/rahalaitosten-tase-lainat-ja-talletukset-ja-korot/tiedotehistoria/2016/kotitalouksien-yon-yli-talletukset-kasvaneet-60-mrd.-euroon/> Luettu: 26.10.2017

Suomen pankki 2017. Rahalaitosten lainat yleisölle ja talletukset yleisöltä Suomessa: keskkorot. Luettavissa:

https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/rahalaitosten-tase-lainat-ja-talletukset-ja-korot/kuviot/rati-kuviot-fi/keskkorot_chrt_fi/ Luettu: 19.10.2017

Tilastokeskus. Käsitteet. Luettavissa:

http://www.stat.fi/meta/kas/kvalit_tutkimus.html Luettu: 17.10.2017

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi. Helsinki.

Vauhkonen, K. 15.11.2017. Palveluneuvoja. Helsingin Seudun Osuuspankki. Haastattelu. Vantaa.

Verohallinto 2017a. Sijoitukset. Luettavissa:

<https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/omaisuus/sijoitukset/> Luettu: 04.10.2017

Verohallinto 2017b. Lahja. Luettavissa:

<https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/omaisuus/lahja/> Luettu: 12.10.2017

Verohallinto 2017c. Osakkeet ja osingot. Luettavissa:

https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/omaisuus/sijoitukset/osakkeet_ja_osingot/ Luettu: 25.10.2017

Verohallinto 2017d. Osingot listaamattomasta yhtiöstä. Luettavissa:

https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/omaisuus/sijoitukset/osakkeet_ja_osingot/osingot_listaamattomasta_yhtiost/ Luettu: 25.10.2017

Verohallinto 2017e. Sijoitusrahasto-osuudet. Luettavissa:

<https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/omaisuus/sijoitukset/sijoitusrahastoosuude/> Luettu: 30.10.2017

Veronmaksajat 2017. Lahjavero: veroasteikot ja –luokat. Luettavissa:

<https://www.veronmaksajat.fi/Perinto-ja-lahja/Lahjavero/> Luettu: 12.10.2017

Liitteet

Liite 1. Haastattelukysymykset

Haastateltava, työnkuva, ura

Haluavatko vanhemmat säästää lapsilleen?

Yleisimmät säästämismuodot lapsille säästettäessä?

Vaikuttavatko vanhempien omat säästämistottumukset lapselle säästämiseen? (Onko omia säästöjä, ovatko säästöt tilillä vai käyttäkö myös muita säästö- ja sijoitusmuotoja)

Haluavatko säästää samalla tavalla kuin itselleen?

Onko säästäminen säännöllistä vai satunnaista säästämistä?

Sietävätkö riskiä paremmin omien vai lapselle säästettävien varojen suhteen?

Ovatko tarkempia perittävässä kuluissa ja/tai saatavissa tuotoissa?

Ovatko vanhemmat kiinnostuneita säästettävien summien ja niiden tuoton verotuksesta?

Millä tavoin tuoton verotus vaikuttaa säästömuodon valintaan?

Oletko huomannut viime vuosina suurta vaikutusta tilien matalilla talletuskoroilla säästämismuotoihin?

Millä tavoin säästäisit itse 50 euron summan kuukausittain 3-vuotiaalle?